

EEN NIEUWE MORGEN

Jong en oud - hoe samen te leven?

Met 02.
De belangrijkste thema's
die voortkwamen uit
tien bijeenkomsten over
intergenerationeel contact

Kartrekkers Anne van
Oudheusden, Wilbert van
de Kamp en Jennet Boon
& doorpakker Arjen Klinkhamer

VOORWOORD

Door Hasse van Nunen

Producent documentaire & impacttour Een nieuwe morgen

Het begon allemaal drie jaar terug. In tijden van heftige bezuinigingen in de zorg, leek het ons - regisseur Kim Brand en mij - een goed idee een documentaire te maken in een verzorgingshuis. Door nieuw beleid zouden verzorgingshuizen in de toekomst niet meer bestaan en wij waren benieuwd hoe het er nu aan toeging op deze plekken.

We kregen volledige toegang om mee te kijken in Tuindorp Oost, een verzorgingshuis in Utrecht, waar even daarvoor een opnamestop was ingevoerd. Er zou naast het gebouw namelijk een verpleeghuis worden gebouwd en daar zou alleen nog maar ruimte zijn voor ouderen die zware zorg nodig hadden. En dus liep het huis langzaam leeg; elke keer als er iemand overleed, kwam de kamer leeg te staan.

Kim was er bijna elke dag. Ze sprak bewoners, liep rond, keek om zich heen. Na een paar weken kwamen we bij elkaar. Het huis had haar een teneergeslagen gevoel gegeven. "Waarom stoppen we ouderen weg?", "Waarom zijn zij niet meer onderdeel van de maatschappij?", vroeg zij zich af. We gingen ons eigen leven na en kwamen tot de bedroevende conclusie dat ook wij nauwelijks contact hadden met mensen van

meerdere generaties boven ons. "Ouderen lijken er niet meer toe te doen", zei Kim. Het leek ons tijd dat daar verandering in zou komen. Onze film zou moeten gaan over het contact van ouderen met andere generaties. Hoe wisten we toen nog niet, maar gelukkig brachten zorginstelling [Careyn](#) en [Socius Wonen](#) daar al snel verandering in. Zij kwamen met een plan voor Tuindorp Oost; er zouden jongeren (20-30) komen wonen in de lege kamers. Dat was onze film!

Anderhalf jaar lang volgden we de bewoners van het huis in hun pogingen tot contact; soms was het een groot succes, soms liep het uit op een teleurstelling, maar telkens weer bleven zij proberen. Ondertussen raakten wij steeds meer overtuigd van de waarde van het contact tussen de verschillende generaties. Daarom besloten we dat de film iets zou moeten bijdragen aan dit contact.

Vervolgens verzamelden we een netwerk om ons heen van verschillende partijen die zich bezighouden met de verbinding tussen de verschillende generaties. Gemeenten, woningbouwcorporaties, zorginstellingen, burgerinitiatieven, wetenschappers, kunstenaars: we spraken met hen allen. En we vroegen hen wat onze film zou

kunnen bijdragen. De partijen reageerden met groot enthousiasme op de komst van de documentaire. Een verslag van een project waarin jong en oud weer met elkaar zou gaan samenleven, zou voor hen een mooie gespreksstarter kunnen zijn voor een gezamenlijk debat over hoe je de verschillende generaties aan elkaar moet verbinden. Aangemoedigd door dit enthousiasme gingen we aan de slag.

De afgelopen maanden zijn we met de film door het land getrokken. Op tien plekken in Nederland hebben we lokale en nationale organisaties die zich bezighouden met intergenerationeel contact bij elkaar gebracht. Samen hebben we de film gekeken en gepraat. We hebben mensen aan elkaar voorgesteld of opnieuw laten ontmoeten. We hebben hen samen laten nadenken over waarom zij dit werk doen. Wat 'jongeren' eruit zouden kunnen halen als zij in contact komen met 'ouderen' en vice versa. Wat de obstakels zijn in de totstandbrenging van dit contact en wat de mogelijke oplossingen hiervoor zijn.

Het aantal aanwezigen, hun enthousiasme om bij te dragen en hun creatieve ideeën gingen onze verwachtingen ver te boven. Deze ideeën hebben we samengebracht

in dit magazine. We hebben ervoor gekozen om dit te doen aan de hand van de thema's die in de bijeenkomsten steeds terugkeerden en hebben ons best gedaan daarbij zoveel mogelijk interessante gedachten en oplossingen van de aanwezigen ([zie hier wie dat waren](#)) te bundelen. Daarnaast lichten we er een aantal bijzondere projecten en kartrekkers uit.

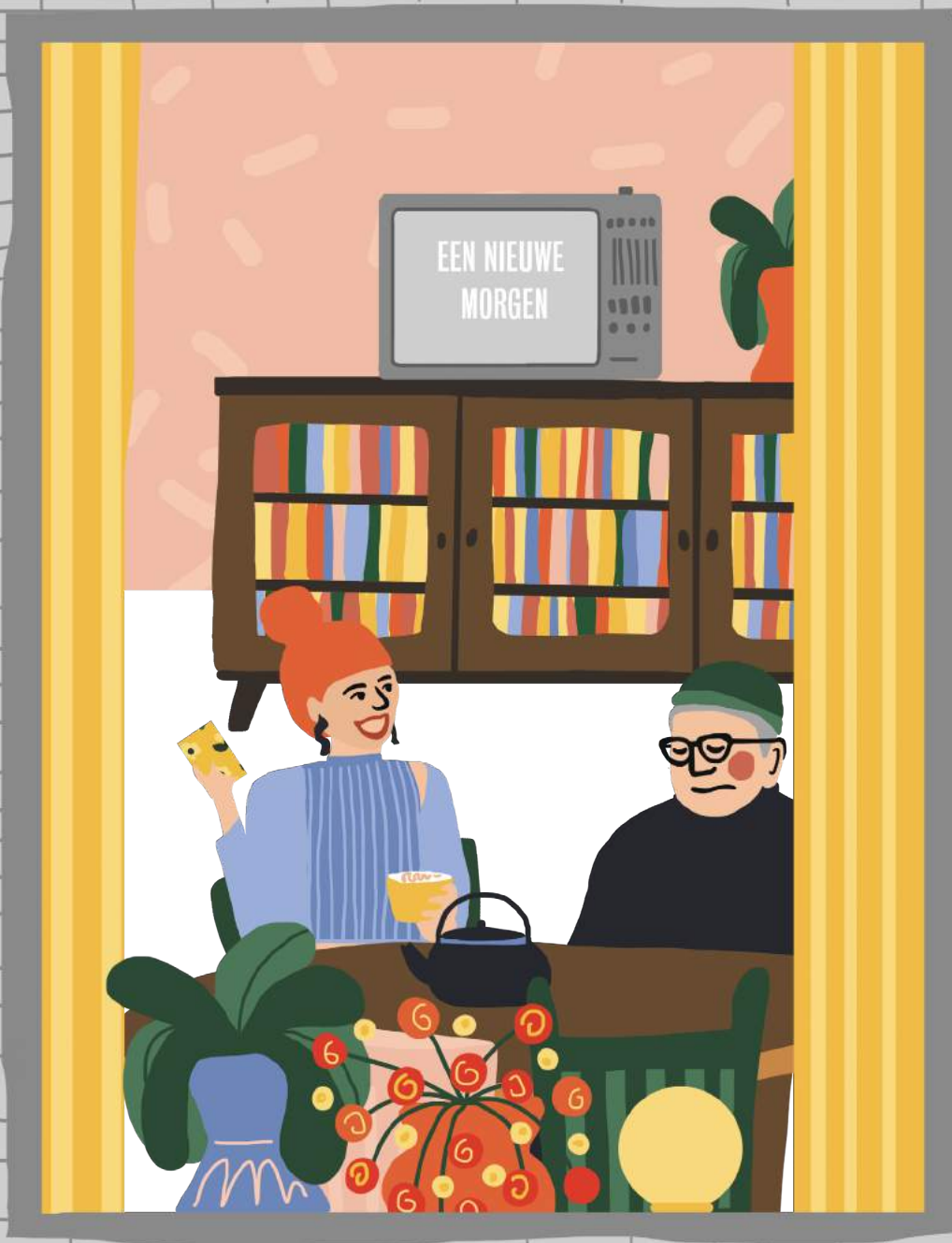
We hopen dat dit magazine een inspiratie is voor iedereen die een project zou willen opzetten met verschillende generaties of die daar al mee bezig is. Omdat wij sterk geloven in het werk dat jullie doen en hopen zo een steentje te kunnen bijdragen. Veel plezier met lezen!

Met vriendelijke groet,
mede namens regisseur
Kim Brand en
projectleider
van de impacttour
Anna Beerstra,

Hasse
van Nunen

INHOUDSOPGAVE

6 EEN NOOT VOORAF

Wat is dat jong en oud?

8 JONG EN OUD SAMEN – WAAROM EIGENLIJK?

Het lijkt zo logisch dat de generaties meer contact moeten hebben. Wat willen we daarmee winnen?

12 WAAR HET ALLEMAAL MEE BEGON

Fotoserie van de documentaire Een nieuwe morgen

18 VIJF VRAGEN

We stelden vier organisaties vijf vragen 'Eerste vraag: Hoe ben je begonnen?

22 KARTREKKER:

Wilbert van de Kamp over Omapost

26 EEN WERELD VAN VERSCHIL

Over hoe de verschillen tussen generaties te overbruggen

32 VIJF VRAGEN

Wat was je grootste vergissing?

34 “ZEURENDE OUDEREN, LUIE JONGEREN”

Over vooroordelen, beeldvorming en verwachtingen

38 KARTREKKER:

Anne van Oudheusden over SeniorenStudent

42 WEDERKERIGHEID

Een voorwaarde voor echt contact

46 ZULLEN WE OPEN KAART SPELEN?

Fotoserie van jong en oud in een goed gesprek

54 VIJF VRAGEN

Wat was je grootste overwinning?

58 INTENSIEVE BEGELEIDING

Wenselijk, maar onrealistisch?

60 KARTREKKER:

Jennet Boon over Leergaloos

64 VIJF VRAGEN

Hoe haal je geld bij elkaar?

68 DOORPAKKER:

Arjen Klinkhamer over Fietsen alle jaren

70 DE KRACHT VAN SAMENWERKING

74 VIJF VRAGEN

Hoe hou je het vol en wat zijn je dromen voor de toekomst?

Een noot vooraf:

WAT IS DAT, JONG EN OUD?

Hasse van Nunen

Een greep uit de sites van initiatieven die generaties samenbrengen;

'We verbinden kwetsbare ouderen met jongeren', 'Nederland kent ruim 4 miljoen ouderen', '... brengt jong en oud samen'. Op het eerste gezicht klinkt het logisch en alsof er niks mis mee is. Toch stuitte wij tijdens de bijeenkomsten van de *Een nieuwe morgen* impacttour telkens weer op de vraag wat we precies bedoelden met *jong* en *oud*. En hoewel wij steeds zeiden dat wij de groepen niet duiden, maar het ons ging om hoe de deelnemers deze groepen zien, is de vraag natuurlijk voor de hand liggend. Het antwoord is echter nog niet zo simpel.

Want als we zeggen dat "ouder" iedereen boven de 55 is en "jonger" iedereen daaronder, dan delen we de hele bevolking dus op in twee groepen. Twee groepen waarin we kleuters samen zetten met studenten aan een universiteit en zelfs hun ouders. En waarin we mensen die nog geen recht hebben op AOW over een kam scheren met bijvoorbeeld de bewoners uit een verzorgingshuis.

Toch gebruiken wij de termen *oud* en *jong* te pas en te onpas wanneer we het hebben over het bevorderen van intergenerationeel

contact. Vooral, denk ik, om het gesprek makkelijker te maken. Sterker nog; wij doen het in dit magazine ook. Met name omdat we niemand willen buitensluiten. Wat ons betreft is dit magazine voor alle organisaties die verschillende generaties aan elkaar verbinden; groep 8-ers aan babyboomers, millennials aan 80-jarigen, 60ers aan mensen boven de 100. En bij elk initiatief dat meerdere generaties aan elkaar verbindt, is er nou eenmaal sprake van een jongere groep mensen en een groep die uit ouderen bestaat.

Wel denken we dat het erg belangrijk is om stil te staan bij de consequenties van deze generalisatie. Want wat verlies je wanneer je mensen terugbrengt tot deze generieke groepen? [Verderop in dit magazine](#) bespreken we wat stereotyperen kan doen, maar in de tour stelden we nog meer nadelen vast.

Het eerste is dat het mensen afstoot. Hoe algemener een groep wordt omschreven, hoe moeilijker het is voor individuen om zich in zo'n omschrijving te herkennen. Als je een puber een kind noemt, wordt hij defensief. "Ik ben geen kind meer", zal hij boos zeggen.

En andersom werkt dat ook zo: een zestiger oud noemen zal je niet in dank worden afgenomen.

Een meer praktisch nadeel bij het opzetten van een project is dat denken in deze grote groepen de planfase vermoeilijkt. Het is niet simpel om plannen te verzinnen die betrekking hebben op een algemene groep mensen die zo groot is als 'ouderen' of 'jongeren'. Fonds Sluyterman van Loo adviseerde organisaties [die eenzaamheid bestrijden](#): "Hoe nauwer de omschrijving van de doelgroep, hoe meer kans op succes. [...] Elke vorm van eenzaamheid vereist zijn eigen aanpak". Zo kunnen we ook zeggen dat elke vorm van jong zijn en elke vorm van ouder zijn, zijn eigen aanpak vereist.

Daarom werd er in de tour gepleit voor duidelijkheid. Iedereen weet dat een kleuter niet te vergelijken is met een dertiger. Dus is het ook geen gek idee om een babyboomer niet over een kam te scheren met iemand die rond de 100 zit. Binnen de groepen *oud* en *jong* zitten veel verschillen; zij die de Tweede Wereldoorlog nog hebben meegemaakt, babyboomers, millennials, huidige leerlingen van Groep 1 etc. etc. En misschien

is zelfs de omschrijving van babyboomer of millennial nog wel te breed. Beter zou zijn verder na te denken over wie zij – binnen die groepen – eigenlijk zijn. Welke leeftijd hebben we het precies over? Wat voor achtergrond hebben zij? Wat voor opleidingsniveau? Waar houden ze van? Voelen ze zich eenzaam? Hoe mobiel zijn ze nog? Hoe vaak willen ze contact hebben met de ander? Hoe specifieker de doelgroep is, hoe makkelijker het wordt om antwoord te geven op deze vragen. En dus wordt het vanzelf ook duidelijker hoe een project dat deze beide groepen verbindt eruit moet zien.

Niemand, inclusief wijzelf, wil gedefinieerd worden door of gereduceerd worden tot zijn of haar leeftijd. En daarmee onderdeel worden van een grote anonieme groep, zoals *jong* of *oud*. Wij zijn mensen; veelzijdige individuen met elk onze eigen geschiedenis, karaktereigenschappen, dingen die we leuk vinden en waar we niet van houden. Ieder van ons gaat op een bepaalde manier mee met de stroom, maar ook ertegenin.

Hoe meer deze twee doelgroepen weer mensen worden, hoe beter.

Jong en oud samen

Waarom eigenlijk?

Nog niet zo lang geleden - we hebben het over de jaren 40 van de vorige eeuw - woonde omaatje, zoals we de oma van mijn opa noemde, bij mijn opa in huis. Het was de normaalste zaak van de wereld.

✎ Hasse van Nunen

 maatje zorgde samen met de moeder des huizes voor de dertien kinderen en 'in ruil daarvoor' (hoewel het zo nooit werd uitgesproken) was omaatje altijd omringd door mensen en zorgden de kinderen ook een beetje voor haar. Inmiddels is het een uitzondering als mensen met hun ouders in huis gaan wonen. Laat staan met hun grootouders. Niet zo lang geleden, kwam ik een kennis tegen die vertelde dat ze in een driegerationehuis ging wonen. Ze vertelde trots dat haar ouders een eigen verdieping zouden hebben en zij (met man en twee kinderen) de andere twee verdiepingen. En overal in het huis waren doorgangen, zodat je makkelijk van het ene deel naar het andere kon. En terwijl zij door ratelde over de vele voordelen van met drie generaties in een huis wonen - had ze het gevoel dat ze zich moest verantwoorden? - betrapte ik mezelf erop dat ik alleen maar

nadelen zag; mijn privacy die onder druk zou komen te staan, mijn moeder (of nog erger, mijn schoonmoeder) die de hele tijd commentaar zou hebben op hoe je je leven leidt. De angst dat ik de dingen niet meer op mijn eigen manier zou kunnen doen, omdat ik altijd rekening zou moeten houden met de anderen.

Wat is er gebeurt in die 70-80 jaar dat we hier zo anders over zijn gaan denken? vroeg ik me de laatste maanden meerdere malen af. En hebben we daar vooral mee gewonnen? Of hebben we ook iets verloren? Oftewel: wat zouden we kunnen terugwinnen als de generaties weer meer met elkaar samen gaan leven? Deze vraag was de start van de tour die we met onze film *Een nieuwe morgen* de afgelopen maanden maakten.

Een klein stukje geschiedenis. Voor de oorlog

had een groot gedeelte van de mensen geen oudedagsvoorziening. Men was dus genoodzaakt om of door te werken tot men echt niet meer verder kon of te leunen op de volgende generatie (zoals in het geval van omaatje). Na de oorlog kwam daar langzaam verandering in. Willem Drees introduceerde in '47 de noodwet voor ouderenzorg, in '52 volgde de pensioen- en spaarfondsenwet en in 1957 werd de Algemene Ouderdomswet een feit. Voor het eerst in de geschiedenis hadden daarmee alle Nederlanders vanaf 65 jaar recht op een ouderdomsuitkering. Dat veranderde natuurlijk behoorlijk wat. Opeens waren ouderen financieel onafhankelijk van hun kinderen en kleinkinderen. Zij konden in hun eigen onderhoud voorzien en generaties later - we waren inmiddels welvarender geworden dan ooit tevoren - was het zelfs mogelijk om het pensioen te gaan gebruiken om van alles te gaan doen waar je in je werkende leven geen tijd voor had gehad.

Ouderen kónden niet alleen op zichzelf staan, ze wilden het ook. De privacy, de onafhankelijkheid, het klonk heerlijk. Ook voor de generatie na hen voor wie dit veel ruimte gaf. Zij hoefden niet meer voor hun ouders te zorgen als ze dat niet wilden of konden opbrengen. En dat kwam goed uit, want toen in 1964 ook nog eens de anticonceptiepil beschikbaar werd, werden de gezinnen gestaag kleiner en haalde de 'volgende generatie' er dus ook steeds minder uit; waar het voor de moeder van mijn opa nog een fijne hulp was dat omaatje voor mijn opa en zijn 12 broertjes

en zusjes zorgde, werd deze hulp voor de na-oorlogse, kleinere, gezinnen steeds minder noodzakelijk. Toen in 1965 ook nog eens het eerste echte bejaardentehuis werd geopend - waar de staat ook nog eens flink aan meebetaalde - was het zelfs niet meer nodig om voor je ouders te zorgen wanneer zij hulpbehoevend werden. Daar werd iemand anders immers gewoon voor betaald. Wat een hemelse wereld zou het worden waarin niemand meer afhankelijk van elkaar was en iedereen gewoon 'zijn eigen ding kon doen'.

Inmiddels zijn we zo'n 50/60 jaar verder. En merken we ook dat er een andere kant aan de medaille zit; al deze vrijheden introduceerden namelijk ook de meer gescheiden werelden. Want als je niet meer samen hoeft te leven, is het best makkelijk om elkaar ook meer uit het oog te verliezen. Ikzelf merk dat al bij mijn omgang met mijn oma en zelfs met mijn ouders; zij redden zich wel, denk ik meestal. En voor ik het weet zijn er weer weken voorbij gegaan zonder contact.

Dat we deze andere kant van de medaille voelen, is zichtbaar in de tientallen, zo niet honderden projecten en organisaties die er in Nederland te vinden zijn rondom het herstellen van dit contact. Het lijkt - niet alleen binnen deze organisaties, maar ook in de politiek, op straat en op een feestje - een belangrijk gespreksonderwerp; waarom zijn de generaties zo ver uit elkaar gegroeid en hoe kunnen we hen weer aan elkaar verbinden? Wat kunnen we verzinnen om hen weer met

Wat zouden we kunnen terugwinnen als de generaties weer meer met elkaar samen gaan leven?

elkaar in contact te brengen? Of misschien zelfs nog liever: wat moeten we doen om te zorgen dat het weer normaal wordt dat de verschillende generaties met elkaar omgaan? Elkaar tegenkomen in het dagelijks leven, weer echt sámen gaan leven?

Voor mij was de tour een eye-opener. Door de contacten met veel van jullie heb ik van alles geleerd. Dingen die ik graag aan jullie wil doorgeven, zodat we elkaar kunnen inspireren. De eerste conclusie is dat we door onze gescheiden werelden steeds meer in bubbels zijn gaan leven; we gaan - bijna alleen maar - met onze eigen soort mensen om. Mensen met wie we makkelijk dingen delen op het gebied van culturele achtergrond, opleidingsniveau, maar dus ook leeftijd. Dat maakt ons wereldbeeld steeds beperkter. In gesprek met vrienden wordt je steeds minder tegengesproken of op nieuwe gedachten gebracht. Je denkt immers vaak hetzelfde als de mensen die je om je heen hebt verzameld. Dat is natuurlijk comfortabel, maar het kan ook schadelijk zijn. Als het doorslaat, kan het ervoor zorgen dat je zo overtuigd raakt van je eigen ideeën en meningen, dat je die van anderen niet meer ziet. Of niet meer serieus neemt. De omgang met andere generaties kan dit openbreken.

Want andere generaties brengen andere kennis mee. Ouderen lopen al een tijdje mee, hebben al het een en ander zien gebeuren. Door het delen van deze kennis hoeft het wiel niet steeds opnieuw te worden uitgevonden. De volgende generatie kan voortborduren op de kennis van de vorige. Jongere generaties zijn op hun beurt, opgevoed met computers, internet, mobiele telefoons; kennis die ook voor de generaties boven hen van onschatbare waarde is. Winst aan alle kanten dus.

Daarnaast is het, wat mij betreft - en met mij, zo bleek, velen van jullie - een misvatting dat we elkaar niet meer nodig hebben in de dagelijkse gang van zaken. We zien onszelf graag als individuele, zelfstandige personen. Zelfvoorzienend vooral ook. Maar hoe vaak moet ik als jonge ouder niet toch even aan mijn (schoon)ouders vragen of zij even op mijn dochter willen letten? En hoe mooi is het om te zien dat dat contact mijn dochter verrijkt? Dat zij dingen leert die ik haar niet kan leren, dat zij zorg krijgt op een andere manier. Maar sterker nog; dat zij het gevoel heeft dat zij geliefd wordt door allerlei verschillende soorten mensen.

Immers; zijn we - naast die individuele persoonlijkheden - niet ook stiekem nog gewoon groepsdieren? Die niet zonder elkaar kunnen? Wellicht hebben we elkaar niet meer nodig voor warmte of eten, maar wel voor kennis, voor zorg en bovenal voor liefde. Voor het idee dat we er niet alleen voor staan. ♥

WAAR HET ALLEMAAL MEE BEGON

DE DOCUMENTAIRE EEN NIEUWE MORGEN

Wat gebeurt er wanneer je 41 jonge woningzoekenden in een ouderenflat plaatst? Versmelten de werelden van jong en oud of botsen ze? Dat vroeg documentaireregisseur Kim Brand zich af en maakte in samenwerking met producent Een van de jongens voor omroep Human de documentaire *Een nieuwe morgen*.

Bij aanvang van project zijn er nog (veel) meer ouderen dan jongeren in het huis. Echter, elke keer als er een oudere bewoner overlijdt, komt daar een jongere voor in de plaats. Dit betekent dat al snel het aantal jongeren gelijk begint te trekken met het aantal ouderen en na anderhalf jaar wonen er meer jongeren dan ouderen. Daardoor moeten de bewoners en het personeel zich steeds weer aanpassen aan een andere leef-/woonsituatie.

Wanneer Kim met haar filmploeg arriveert, bepalen rust en regelmaat het bestaan van de bewoners van het verzorgingshuis Tuindorp Oost in Utrecht. Maar dan wordt er een opnamestop ingesteld als gevolg van bezuinigingen en dus komen er steeds meer kamers leeg te staan. Gelukkig verzint men een lijst met het idee wat meer leven in de brouwerij te brengen, kunnen 41 jonge woningzoekenden in de ouderenflats trekken.

De oudere bewoners hebben hier zo hun ei-

gen gedachten over. Sommigen zijn bang dat er herrie of andere overlast van komt. Mevrouw Stockschen (88), haar man met Parkinson verzorgt, zit er niet op te wachten. Haar hoofd zit al vol met andere dingen. Ze kan zich bovendien niet voorstellen dat jongeren het leuk vinden om te wonen tussen al die oudjes. "Wij oude mensen zijn toch hartstikke saai?". Maar de 105-jarige mevrouw Raupp en meneer Nagel (92) zien er vooral naar uit. Zij "snakken naar iets nieuws" en "kijken uit naar de verandering". Buiten dat, zo vindt mevrouw Raupp "horen wij toch bij elkaar?".

Kim Brand loopt anderhalf jaar mee in het huis. Ze ervaart dat het samenbrengen van jong en oud niet zo vanzelfsprekend is. Brand: "In het begin was ik teleurgesteld. Echte vriendschappen leken niet te ontstaan. Er was wel contact, maar het leek nooit verder te gaan dan beleefde praatjes of hulpdienstjes van de jongeren aan de ouderen. De oudere bewoners leken zich toch vooral nog te verhouden tot de andere ouderen en de jongeren tot de jongeren". Maar gaandeweg veranderde haar gevoel. "Hoe langer ik rond liep in het huis, hoe

meer ik me begon te realiseren dat het succes van zo'n soort project 'm niet zit in het vormen van vriendschappen. Het gaat over contact. Een klein gesprekje in de lift, elkaar op de gang gedag zeggen of vragen hoe het gister met de dochter van je buurvrouw is geweest. Of af en toe iets voor elkaar doen, een telefoon repareren of even een oogje op een kind houden. Ik ben er dan nu ook van overtuigd geraakt dat het de kleine dingen zijn die ervoor zorgen dat mensen zich niet alleen voelen staan".

Al snel gaan de jongeren vanalles organiseren. Er komt een pizza-oven en een trampoline in de tuin. Er worden gezamenlijke diners gegeven en drankjes gedronken. De jongeren doen hun best om dingen te organiseren die ook aansluiten bij de ouderen. Daarvoor gaan ze langs de deuren om te inventariseren waar vraag naar is. Brand: "Maar het blijkt niet makkelijk om dingen te verzinnen die beide partijen leuk vinden, omdat de leefritmes en interesses van beide groepen sterk verschillen. Dat frustrert soms zichtbaar. Daarom vind ik het ook zo bijzonder dat ze toch blijven proberen. De wil is groot."

^^ Arie (midden) is erg in voor contact met de jongeren en doet dan ook volop mee aan alle activiteiten. Ook heeft hij geregeld één-op-één-contact met de jongeren. Brand: "Het deed 'm heel goed. Maar tegelijkertijd vond ik het ook verdrietig om te zien dat een echt gesprek moeizaam bleek. Ik heb me veel afgevraagd of dat door de leeftijd kwam of niet, wat je al snel denkt omdat dat het eerste grote verschil is. Wat het grootste punt was, denk ik, was dat het niet simpel was gezamenlijke interesses te vinden. Dat heb ik met iemand van mijn leeftijd ook geregeld. En ook dan is een echt gesprek niet zo makkelijk. Dus misschien lag het meer daaraan?"

VIJF VRAGEN

EVEN VOORSTELLEN

Wat ons betreft zat de kracht van de *Een nieuwe morgen* impacttour in de herkenning die de aanwezigen bij elkaar ervoeren. Het vergemakkelijkt het gesprek over obstakels bij intergeneratieel contact en de oplossingen daarvoor. In de rubriek *Vijf Vragen* leggen we daarom - verspreid door het hele magazine - dezelfde vijf vragen voor aan vier organisaties. Zo worden de verschillende perspectieven goed zichtbaar.

gerard van den bos ANWB AutoMaatje

Met ANWB AutoMaatje vervoeren vrijwilligers met hun eigen auto minder mobiele plaatsgenoten tegen een kleine onkostenvergoeding. Ontwikkeld door de ANWB en in 2016 gestart in twee gemeenten. In 2018 inmiddels actief op 100 locaties in 50 gemeenten. 1000 vrijwilligers hebben 3000 buurtgenoten geholpen met 30.000 ritten en 75.000 telefoongesprekken gevoerd met mensen die daarvoor zelden of nooit iemand spraken. Het afgelopen jaar zijn de aantallen van ANWB AutoMaatje verdubbeld. Van den Bos verwacht dat hetzelfde zal gebeuren in 2019.

peter prak Knavrenhof

Het alternatief voor mantelzorg: meergeneratiehofjes, waar jong en oud samen 'levensloopbestendig' wonen. Opgericht in 2011, nu zijn meer dan 11.000 mensen ingeschreven in 250 gemeenten. In Zwolle staan er de eerste 48 huizen in drie hofjes, andere locaties zijn in ontwikkeling.

shirley hendrikse STRP SENIOR

Een programma waarbij jonge kunstenaars worden gekoppeld aan oudere technische vakmensen. Samen werkten tussen 2013 en 2018 meer dan 1.500 deelnemers aan exposities die gezamenlijk bijna 70.000 bezoekers trokken.

Cathelijn de reede Bankjes Collectief

Het grootste openluchtcafé ter wereld, overal op de stoep. In de afgelopen jaar hebben mensen in 20 landen ruim 1500 bankjes buiten de deur gezet, waar 22.500 bezoekers op af kwamen. Het Bankjescollectief heeft 3000 vrijwilligers en een online community van meer dan 7.500 mensen.

VIJF VRAGEN

eerste vraag: HOE BEN JE BEGONNEN?

gerard van den bos
ANWB Automaatje

“De ANWB is de club van mobiliteit, dus toen ik las dat meer dan een miljoen mensen in Nederland thuis zitten, vond ik dat daar iets aan gedaan moest worden. Het is mijn vak om te zien waar problemen liggen en die op te lossen. Dat doe ik al jaren. Het begint bij verbazing, gevolgd door actie. Als je weet wat er mis is, kun je er ook iets aan doen. Om me heen zag ik mensen die aan huis gebonden waren. Buren, familieleden. Trotse mensen, die altijd hun leven in eigen hand gehad hebben. En nu kwamen ze de deur niet meer uit. Zes procent van de bevolking! Dat kan toch niet? In het begin hebben we eerst een tijdje om ons heen gekeken: wat was er al en wat was daar mis mee? Toen heb ik een plan gemaakt en uitgerekend wat dat zou gaan kosten. Van de directie mocht ik toen een pilot opzetten. Dit soort projecten zijn een

combinatie van visie en ambacht. Je kunt nog zo bevlogen zijn, maar daar kom je er niet mee. Je doet een belofte en dat schept verplichtingen.”

peter prak
Knarrenhof

“In 2011 was ik directeur van een Vinex locatie in Zwolle toen ik een mailtje kreeg van een mevrouw die een, volgens mij, zinnige vraag stelde. Waarom doet de gemeente niks voor oudere mensen zonder geld? En, voegde ze daaraan toe, waarom doet de gemeente niks meer met hofjes? Ik heb haar toen gebeld om eens te praten. In het jaar daarna heb ik allerlei partners bij elkaar gehaald en iedereen was enthousiast. Maar niemand wilde het betalen. In 2012 stopte ik met mijn baan en had ik mijn handen vrij. Ik heb opnieuw contact opgenomen met die mevrouw en toen ik hoorde dat ze nog niet veel verder was gekomen, heb ik aangeboden om haar zelf te helpen. Het is mijn overtuiging dat er fundamenteel dingen moeten veranderen in

Wie waren het ook alweer?
Klik hier!

de vastgoedsector. We moeten leren bouwen via de formule ‘eerst de mensen, dan de wensen, dan de stenen’. Zeker in deze tijd van vergrijzing. Het heet nu vastgoed, maar ik wil toe naar een situatie waarin het *zachtgoed* wordt genoemd. De Knarrenhof is een soort kristallisering van hoe het volgens mij wel zou moeten. Zodra de website online was, stroomden de aanmeldingen binnen. En na anderhalf jaar lobbyen en de pers gebruiken lukte het om de eerste locatie te bemachtigen. Zo is het begonnen.”

shirley hendrikse
STRP SENIOR

“In 2012 startte ik bij STRP, een organisatie die zich bezighoudt met de creatieve mogelijkheden van technologie. Elk jaar organiseren we een festival op een oud fabrieksterrein van Phillips en daar werden we geconfronteerd met mensen die aan de basis stonden van die technologie. Wij profiteren nu van het werk dat zij al die jaren geleden deden. We realiseerden ons dat die oude technici veel kennis hadden die jonge kunstenaars zouden kunnen gebruiken. Het verhaal van Eindhoven is het verhaal van het verleden, maar ook van de toekomst van techniek. Die wilden we aan elkaar verbinden. We zijn gaan zoeken naar organisaties en mensen die ons daarbij zouden kunnen helpen. Ouderen en jongeren. Die wisselwerking was heel belangrijk. Ik zag dat als er gemeenschappelijke interesse was, het niet uitmaakte hoe oud of jong mensen waren. Herkenbaarheid

is de sleutel. En wij hadden het geluk dat we een locatie tot onze beschikking hadden die mensen graag (nog eens) wilden zien. In het begin was dat misschien wel de grootste trekker. Dat zou mijn tip ook zijn: probeer vanuit je publiek te denken. Waar zijn zij in geïnteresseerd en kun je dat bieden?”

Cathelijn de vrede
BankjesCollectief

“Vijf jaar geleden zette ik samen met mede-initiatiefnemer Jesse Jörg zelf een bankje op de stoep voor ons huis. En we merkten dat we daardoor veel makkelijker in gesprek raakten met buurtgenoten. Je zit daar, je straalt uit dat je tijd hebt en in bent voor een praatje. Dat bracht ons op een idee. Als het zo simpel is om mensen met elkaar in contact te brengen, waarom breiden we dat dan niet uit? Daarna zijn we gaan praten met een paar buurtplatforms om te kijken of zij ook enthousiast waren. En dat was zo. Met hulp van Stichting Doen hebben we toen een website gebouwd en zijn we begonnen. We hebben de publiciteit gezocht door een evenement te organiseren, het grootste openluchtcafé ter wereld. Dat trok de aandacht. Binnen de kortste tijd schreven zich allerlei mensen in en waren er tientallen bankjes. We hadden geluk, want we hadden een goed team, waarin mensen elkaar aanvulden. Contact met de pers, het bouwen van een website, de praktische organisatie, samenwerken met sociale clubs. Dat kun je niet alleen.”

OMAPOST

WILBERT VAN DE KAMP

Omapost. Waarbij online foto's worden omgezet in echte kaartjes, die bij grootouders of adoptie-grootouders worden bezorgd. 'Deel je online leven met je offline oma!' is de leus. Doel: generaties bij elkaar brengen en eenzaamheid bestrijden. In de vier jaar dat Omapost bestaat zijn meer dan 42.000 kaartjes verzonden. Op het moment zijn het er 1000 per maand.

www.omapost.nl

"Het idee werd geboren op een start-up weekend. Dat is een mooie, stimulerende omgeving, want je bent omringd door allemaal mensen die tijd uittrekken om iets nieuws te bedenken. Ik wilde graag iets opzetten dat de wereld zou verbeteren, maar ik wist niet precies wat. Terwijl ik in een rij stond te wachten, stond ik met wat mensen te praten over onze relatie met onze grootouders. We constateerden dat we hen eigenlijk niet zo goed kenden en dat we dat jammer vonden. Toen ik daarover ging nadenken, realiseerde ik me dat ik contact met vrienden onderhoud via het internet of de telefoon. We sturen elkaar regelmatig foto's van waar we mee bezig zijn, meestal met niet meer dan een of twee regels eronder. Maar vaak is dat genoeg, of een aanleiding om elkaar later te ontmoeten. Dat soort contact is lastiger met opa's en oma's, omdat ze de technologie meestal niet zo gebruiken. Daar kwam toen het idee uit om je online leven te vertalen in offline kaartjes, die dan bij grootouders door de brievenbus gegooid konden worden. Zo is het begonnen.

Ik was op dat moment freelance kok, deed wat communicatie voor bedrijven, organiseerde evenementen over duurzaamheid. Een leven van klusjes en dat maakte het voor mijn oma extra moeilijk om te snappen waar ik mee bezig was. Het is een verhaal dat het beste met foto's te vertellen is, dus vandaar ook mijn enthousiasme voor wat al snel Omapost ging heten. Maar ik had nog nooit zoiets opgezet, nog nooit een app gebouwd, geld aangevraagd. Dus het eerste wat ik gedaan heb was

"Zelfs al levert het niks op, door Omapost heb ik mijn grootouders veel beter leren kennen. Dat is ook winst"

“Alleen al het bouwen van een app kost 40.000 euro. Dat heb ik niet zomaar liggen”

mensen om me heen verzamelen die me konden helpen. En een planning gemaakt: wat moet er gebeuren, wanneer en wie doet wat? Vanaf het begin heb ik ook besloten dat ik er niet rijk van hoeft te worden. Sterker nog, ik heb me erbij neergelegd dat het me weleens geld zou kunnen kosten. En dat dat prima was. Als het maar goed voor de wereld was en ik het leuk vond om te doen.

Het eerste probleem waar we tegenaan liepen, was dat mensen na verloop van tijd afhaakten. Dat is de kwestie met vrijwilligerswerk: omdat het niet betaalt, kiezen mensen vaak voor klussen die wel geld opleveren. Of ze verliezen hun enthousiasme en gaan iets anders doen. In dit geval betekende het dat we nieuwe mensen moesten zoeken en dat het opeens belangrijk werd het financieel beter te gaan regelen. We zijn toen gaan crowdfunderen. Alleen al het bouwen van een app kost 40.000 euro. Dat heb ik niet zomaar liggen. Het probleem van elk idee is dat het allerlei praktische haken en ogen heeft. Toen we gingen zoeken naar geld, bijvoorbeeld, bleek dat we eerst een bedrijf moesten worden. Een VOF misschien, of een BV. Met aandelen en een rekening en een accountant. Het werd al snel veel serieuzer dan ik in het begin gedacht had. En moeizamer. Het crowdfunderen lukte, maar wel met hangen en wurgen. Daarna moest de belasting er nog af en allerlei andere kosten. Eigenlijk leverde het financieel niet eens zoveel op. Het voordeel was wel dat we aandacht kregen. En dat er opeens honderden mensen waren die als een soort ambassadeurs van Omapost figureerden. Dat was heel nuttig. Ons bereik werd daardoor veel groter.

Dat had ook nadelige consequenties. Na een interview door Hart van Nederland werden we overstromd met kritiek. “Wilbert is een slechte kleinzoon. Hij is nog te lui om bij zijn oma langs te gaan. Ze zouden je van een flat moeten flikkeren.” Dat soort dingen. Dat raakte me natuurlijk wel. Maar ik heb er ook iets aan gehad. Toen ik erover ging nadenken, realiseerde ik me dat kaartjes leuk zijn, maar dat het uiteindelijk ook over echt contact gaat. Dus dat ik Omapost moest presenteren als contact dat begint met een kaartje, maar daarna overgaat in fysieke bezoeken.

Samenwerken met grote partijen is lang niet altijd makkelijk, dat geldt zeker voor NGO's. In plaats van met ons samenwerken, maken ze ons werk vaak moeilijk. Op een bepaald moment hadden we iemand aan de telefoon die dreigde dat zijn organisatie zelf een versie van Omapost op zou gaan opzetten. “Wij hebben meer geld, dus dat kan in twee dagen online zijn”, zei hij. Tja, dat is natuurlijk zo. Het is trouwens niet gebeurd. Kijk, wat dit project voor ons gaande houdt is liefde. Liefde voor onze grootouders, voor verbinding tussen generaties. Dat kun je niet kopen. En zelfs als ze het kopiëren, dan is dat ook prima. Misschien klink ik nu een beetje als een ideale schoonzoon, maar alles wat eenzaamheid uit de wereld helpt is goed. Of wij dat nou doen of iemand anders.

Nu we een paar jaar verder zijn, zijn er wel een aantal dingen veranderd. Ik heb zelf wat geld in het project moeten stoppen. En de app-developers zijn aandeelhouders van Omapost geworden. Als compensatie voor het feit dat we ze minder kunnen betalen dan we soms zouden willen, maar ook omdat we graag een nauwere samenwerking hebben. Op het moment is het bedrijf nog steeds iets dat we grotendeels als vrijwilligers draaien. Iedereen die voor ons werkt, haalt zijn echte inkomen uit andere klussen. Dat is niet erg, want onze sociale missie staat voorop. Maar uiteindelijk hoop je natuurlijk dat het zichzelf gaat bedruipen. De basis staat nu stevig. Elke maand worden een paar duizend kaartjes verstuurd en komt er dus wat geld binnen. Ik probeer het te zien als mijn pensioen: ik verdien er nu weinig aan, maar als het bedrijf meer geld waard wordt, worden mijn aandelen dat ook. In de toekomst. Dat is een kwestie van hoop, natuurlijk. Aan de andere kant: zelfs al levert het niks op, door Omapost heb ik mijn grootouders veel beter leren kennen. Dat is ook winst. Ik heb van mensen gehoord dat ze in de laatste weken van het leven van een grootouder langs gingen en al hun Omapost kaartjes op de schouw zagen staan. Dat is toch bijzonder, dat je daaraan hebt kunnen bijdragen. Daar doe ik het allemaal voor.”

Een wereld van verschil

Mevrouw Raupp (105) uit de documentaire *Een nieuwe morgen* geniet er zichtbaar van dat er jongeren in haar verzorgingshuis zijn komen wonen. Maar toch kan zij minder meedoen dan zij graag had gewild.

✍ Anna Beerstra en Hasse van Nunen

☺ verdag zijn de meeste jongere bewoners naar hun werk of studie. Daarbuiten hebben ze hobby's en vrienden. Drukbezet dus. En dus organiseren ze op gezette tijden – veelal 's avonds – etentjes en feestjes. Dat is hun manier om de samenkomst tussen de jongere en oudere bewoners te stimuleren. Want ze willen graag. Maar voor Mevrouw Raupp is 's avonds afspreken nauwelijks een optie en grote groepen maken het contact voor haar ook niet makkelijker. Dan hoort ze slecht en kost het rumoer alleen al veel energie. Mevrouw Raupp en de jongeren wonen bij elkaar in hetzelfde gebouw. Bij elkaar op de hal zelfs. Makkelijk om even samen te komen, zou je denken. Toch is er nog

behoorlijk wat te overbruggen; hun levens blijken toch meer te verschillen dan ze van te voren dachten.

Wanneer je je in wilt zetten om de kloof tussen twee generaties te overbruggen, heb je bijna altijd te maken met verschillen. Verschillende soorten mensen brengen verschillende wensen mee, verschillende communicatievormen, verschillende mogelijkheden. En die verschillen lijken soms onoverbrugbaar. In de impacttour van *Een nieuwe morgen* werd dit dan ook bijna altijd als eerste genoemd wanneer men sprak over obstakels bij het bijeenbrengen van generaties. Vaak kwam dit er schoorvoetend uit. Alsof het iets was waarover niet gespro-

ken mocht worden (alle mensen zijn immers gelijk of misschien: laten we niet te negatief doen). Maar we merkten dat zodra het werd benoemd, het ook mogelijk was om oplossingen te bedenken. En dus denken we dat het goed is om in vogelvlucht – en met de angst om te generaliseren – door de genoemde verschillende werelden te reizen. Hierbij richten we ons dan op de twee groepen die het meeste worden samengebracht: ouderen boven de 80 en 20ers (studenten).

“Je wordt geboren en gaat dood als een baby” aldus Hendrik Groen in zijn dagboek en de gelijknamige televisieserie*. Een verdrietige gedachte die refereert naar een algemene levensloop waarbij je tot je 30 a 40 jaar alleen maar opbouwt om vervolgens weer af te bouwen waardoor je mogelijkheden juist beperkter worden.

Ouder worden gaat altijd gepaard met een bepaalde afname van energie. Dit heeft effect op wat je met je dag doet. In een uiterst geval is één afspraak op een dag al veel. Dit brengt nieuwe problemen met zich mee. En nieuwe vragen: hoe kom ik ergens, hoe onderhoud ik mijn sociale contacten, hoe doe ik mijn boodschappen? Dit is de omgekeerde beweging van wat je in je jeugd meemaakt. Vanaf je kindertijd lijken de mogelijkheden alleen maar te groeien. Naast familie krijg je vrienden, naast je fiets een rijbewijs, na school werk en na je werk zijn er hobby's, sporten, reizen en een veelvoud aan sociale contacten. Dagen zitten vol.

Wat voor de een beleefdheid is,
staat voor de ander een echte
relatie in de weg.

Het is druk, druk, druk. De focus ligt voor een groot deel op de buitenwereld, op het benutten van alle mogelijkheden en op het kijken naar de toekomst.

Twee tegenovergestelde bewegingen dus, die bij elkaar gebracht moeten zien te worden.

Daarnaast hebben veel ouderen behoefte aan structuur. Ook dit staat haaks op het leven van veel twintigers. Veel organisaties die met tachtigplussers werken, gaven aan dat zij het fijn vinden om duidelijkheid te hebben over wanneer, waar en hoe lang er wordt afgesproken. Het liefst een beetje van tevoren. Terwijl twintigers liever nergens aan vast zitten. Zij hebben het al druk genoeg en willen op de dag zelf kijken of ze zin hebben in nóg een afspraak (of dat er misschien iets anders leuk is dat ze niet willen missen). “Laten we dan vanavond even kijken wat we afspreken” is in onze wereld, die van de dertiger, een veelvoorkomende zin. Ook een verschil is dat senioren het vaak fijn vinden om een bepaalde mate van terugkerend contact te hebben, zodat ze weten dat het niet eenmalig is en er iets opgebouwd kan worden. Terwijl voor

jongeren het idee dat ze elke maandag-avond naar meneer Klaassen moeten vaak beklemmend voelt. Wie weet wat ze op die maandagavond mislopen?

Een verschil dat ook veelvoudig genoemd werd in de impacttour was dat jongeren en ouderen hun eigen culturen, talen en sociale codes hebben, en dat die vaak niet aansluiten. Waar voor de ene groep een Whatsappbericht vlak van tevoren volstaat om een afspraak te maken (of af te zeggen!), toon je volgens de ander niet voldoende interesse als je hier minder dan een telefoontje aan wijdt. Voor veel ouderen staat op het laatste moment afzeggen gelijk aan weinig belangstelling hebben. De een vindt het belangrijk om elke mail uitvoerig te bekijken en de reactie de aandacht te geven die het verdient, terwijl de ander volstaat met een simpel ‘ok’ na drie dagen wachten. Vousvoyeren staat voor veel jongeren symbool voor een bepaalde afstand, misschien wel te veel om een gelijkwaardige band te hebben, waar het voor veel ouderen getuigt van noodzakelijk respect. Net als iemand uit laten praten: ouderen vinden dat veelal belangrijk, terwijl twintigers een gesprek pas een echt gesprek vinden als beide partijen praten en elkaar in de reden mogen vallen. Dus wat voor de een beleefdheid is, staat voor de ander een echte relatie in de weg.

Uit het veld geslagen door deze grote verschillen? Voelt de kloof te groot? Gelukkig bieden alle verschillen ook kansen en vooral:

voordelen. Het zwakke punt van de een kan door een sterk punt van de ander worden aangevuld en een verrijking zijn. Het is niet voor niets dat we meerdere malen van jongeren terugkregen dat *onthaasten* een reden is om contact te zoeken met ouderen. Maar hoe speel je daar nou op in als de groepen zo verschillend zijn? En hoe brengen we deze werelden bij elkaar?

Een paar mogelijkheden

Maak je doelgroep kleiner, zeiden we eerder al. Dan kun je van tevoren bedenken welke obstakels er zouden kunnen zijn. Zijn bovengenoemde verschillen onderdeel van de groepen die je bij elkaar wilt brengen, of heb jij met andere verschillen te maken? Als je echt goed weet wie je doelgroep is (zoveel mogelijk in detail omdat je de groep zo klein mogelijk hebt gemaakt), kun je de karaktereigenschappen van beide groepen goed in kaart brengen. En zodra je de verschillen weet, kun je eraan werken om die bij elkaar te brengen.

Ben niet bang voor de verschillen (en het benoemen ervan). In de impacttour merkten we dat het benoemen van de verschillen moeilijk was voor mensen. Soms waren ze bang om negatief over te komen. Soms leken ze bang dat het erger zou worden als ze het zouden benoemen. Wij kwamen er in de tour achter dat het omgekeerde waar is: door de verschillen helder in kaart te brengen, kun je in de planfase al nadenken over hoe je ze kunt overbruggen. En dus zorgen

* Uit Pogingen iets van het leven te maken – Het geheime dagboek van Hendrik Groen, 83 ¼ jaar, uitgegeven door Meulenhoff, televisieserie gemaakt door omroep Max

dat ze minder in de weg staan. Zo heeft NL Cares bijvoorbeeld een oplossing gevonden voor het feit dat jongeren zich vaak liever niet willen vastleggen. Dat eisen ze namelijk gewoon niet van hun vrijwilligers (young urban professionals). Maud Oderkerk: “We organiseren laagdrempelige activiteiten die plaatsvinden bij instellingen waar ouderen wonen, zoals wandelen of sieraden maken. Hiervoor hanteren we een kalender met activiteiten en de vrijwilliger kan zich inschrijven. Zo vaak hij of zij wil, maar dus ook zo weinig als hij of zij wil. Doordat het in de woonzorgcentra plaatsvindt, zijn de vrijwilligers er voor de extra persoonlijke aandacht en hulp in plaats van dat doorgang afhankelijk is van hen. Zo komen we nooit in de problemen als iemand op het laatste moment afzegt. Veel van hen worden na een kennismaking vaste vrijwilliger, maar het hoeft niet. Die flexibiliteit spreekt aan”.

Een ander belangrijk punt is begeleiding. Want zoals meerdere malen in dit magazine terug zal komen; je bent er nog niet als alleen jij (als organisatie van een project)

de verschillen en overeenkomsten kent, maar dat dit ook helder is voor de mensen waarmee je werkt, de jongeren en de ouderen zelf. Veel van de verschillen tussen de twee groepen zijn onzichtbaar omdat de ene groep weinig weet van de ander. Te vaak blijft dit lang zo. Daardoor loopt het contact soms stroef, terwijl het niet duidelijk is waar dat aan ligt. Kennis van de ander kan dit voorkomen.

Kijk wat mensen verbindt en maak op basis daarvan plannen. Natuurlijk is het niet zo dat er alleen maar verschillen zijn tussen de groepen. Zoek de overeenkomsten en verwerk die in het plan. Dit kan door het project te specificeren op een gemeenschappelijke interesse. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij STRP SENIOR ([zie de Vijf Vragen rubriek](#)), waar gepensioneerden met een passie voor technologie of techniek (vaak oude Philips technenuten) gekoppeld worden aan kunstenaars die ook met techniek (willen) werken. Of bij veel vrijwilligerscentrales waar ze een jonger en een ouder iemand matchen op basis van een gezamenlijke

interesse. Een hovenier in opleiding wordt gekoppeld aan iemand wiens tuin gedaan moet worden. Of een oud journalist aan een student journalistiek. Of zoals bij Leergaloos ([lees meer in het interview met oprichtster Jennet Boon](#)), waar de behoeftes van de verschillende doelgroepen matchen. De behoefte van extra aandacht voor leerlingen op een basisschool, de behoefte van docenten om iets uit handen te kunnen geven in hun overvolle schema en de behoefte van ouderen om kennis te delen en betrokken te zijn bij de jongere generatie. Maar het kan ook zijn dat gezocht wordt naar gezamenlijke momenten in de dag. Zo organiseert Resto van Harte door het hele land, een aantal avonden per week, betaalbare diners. Voorbereid door vrijwilligers en gegeten met iedereen die behoefte heeft om aan te haken. Het kost niet veel extra tijd, eten moeten we immers allemaal, maar het is wel extra gezellig.

Belangrijk – zo kwamen we in de tour tot de conclusie – is om in ieder geval in te zien dat er verschillen zijn, deze serieus te nemen, je er niet door van de wijs te laten brengen, de juiste voorbereidingen te treffen en vervolgens vanuit de overeenkomsten te werken.

Want: waar werelden elkaar raken gebeuren mooie dingen. ♥

NL CARES maakt samen met teams uit het bedrijfsleven en met individuele vrijwilligers - via hun online vrijwilligerskalender - maatschappelijke impact mogelijk door middel van flexibel vrijwilligerswerk. Ze opereren in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

RESTO VAN HARTE brengt mensen met elkaar in verbinding door hen samen te laten koken en eten. Zo kunnen zij zelf bijdragen aan een leefbare gemeenschap. Resto organiseert restaurants in o.a. buurthuizen op 58 plekken in het land.

STRP SENIOR sloeg een brug tussen ervaringen van gepensioneerden met passie voor technologie of techniek en de creativiteit van jonge kunstenaars. Het project is inmiddels afgelopen. Meer over het project en haar projectleider in de serie [‘Vijf vragen’](#).

LEERGALOOS koppelt senioren aan basisscholen. Een senior biedt een paar uur per week, gedurende het hele schooljaar, ondersteuning aan een leerkracht op de basisschool. Jennet Boon, oprichtster [vertelt hier](#) meer over het project.

VIJF VRAGEN

tweede vraag:

WAT WAS JE GROOTSTE VERGISSING?

gerard van den bos

ANWB Automaatje

“Als je een plan stapsgewijs doorloopt, kun je de meeste fouten voorkomen. Je moet je huiswerk maken, goed kijken wat de praktijk je leert en daar de consequenties uit trekken. Dan maak je wel kleine, maar geen grote vergissingen. Ons prototype is wel veertig keer aangepast, maar steeds in mini-stapjes. In het begin dachten we bijvoorbeeld dat we aan één partner wel genoeg zouden hebben. Nu bouwen we een heel netwerk van verschillende organisaties, die lokaal meer kennis hebben dan wij. Daarvan hebben we geleerd dat sommige gemeentes aan ons plan toe waren, maar niet wisten hoe. Dat is makkelijk op te lossen. Moeilijker zijn de gemeentes die alleen in ‘ik’ kunnen denken en niet in ‘wij’. In een deeleconomie moet iedereen zich

aanpassen, dus dat is soms een grote stap voor mensen. Samenwerken is soms het moeilijkste dat er is.”

peter vrak

Knarrenhof

“Ik denk dat ik heb onderschat hoeveel tegenwerking er zou zijn, en hoe lang het zou duren om mensen te overtuigen. Of eigenlijk: ze vinden het allemaal een geweldig idee, maar weigeren om dat in daden om te zetten. En om met Jan Schaefer te spreken: in geluk kun je niet wonen. Ontwikkelen en bouwen kost natuurlijk veel tijd, vooral als je het niet commercieel doet. Ons grootste probleem is dat veel meer mensen zich aanmelden dan we kunnen helpen. Gemeenten en marktpartijen vertikken het om genoeg locaties ter beschikking te stellen. Het is korte termijn denken. Levensloopbesten-

Wie waren het ook alweer?
Klik hier!

dig bouwen kost meer dan een uitgekleden standaardwoning neerzetten. Op de lange termijn is het goedkoper, want je bespaart op je zorgkosten. Maar de afdeling vastgoed en de afdeling zorg praten niet zo vaak met elkaar. En politici die zich bezighouden met de concrete toekomst - verder dan één verkiezingsperiode vooruit - zijn zeldzaam. Dus daar lopen we steeds weer tegenaan. We zijn al meerdere malen voorbeeldproject geweest, voor gemeentes en zelfs voor politiek Den Haag. Maar aandacht wordt niet omgezet in daden. Laat staan geld. Er worden nog steeds vooral eengezinswoningen gebouwd, terwijl die woonvorm nu al is achterhaald. Wat betreft vergrijzing zitten we in code rood, maar er wordt niks aan gedaan.”

shirley hendrikse

STRP SENIOR

“Soms was het moeizaam om mensen te werven. Dat heb ik, denk ik, onderschat. Het was vaak ingewikkeld om ouderen te interesseren in iets nieuws, iets onbekends. Vooral het creatieve proces was lastig uit te leggen: dat je regelmatig begint met iets zonder dat je weet waar het eindigt. Zo hadden zij nooit gewerkt. Ik wilde graag dat het wederkerig en gelijkwaardig was, dat iedereen iets van elkaar kon leren. En zodra mensen bij elkaar waren, gebeurde dat ook. Maar het was soms lastig om ze zover te krijgen. Samenwerken, het delen van kennis,

is niet aan iedereen gegeven. Daar ben ik vaak tegenaan gelopen. De enige manier om dat op te lossen was door er veel tijd in te stoppen. Goed luisteren, veel vragen stellen, zorgen dat mensen zich gehoord voelen, creatieve oplossingen zoeken voor problemen. Het leek vaak meer op coaching dan ik van te voren gedacht had. Verder moet je je realiseren dat er grenzen zijn: soms liggen uiteenlopende werelden gewoon te ver uit elkaar. Daar moet je je dan bij neerleggen.”

Cathelijn de reede

BankjesCollectief

“In het begin zeiden mensen dat het verstandig zou zijn om het per buurt te organiseren en te zorgen dat alleen mensen in die buurt konden meedoen. Dat leek me gelijk al een slecht idee. Dus dat is een vergissing die we bijna hebben begaan. Door het open te gooien voor iedereen in de wereld is het geworden wat het nu is. Het is een internationale beweging. Er doen mensen mee in Taiwan, Amerika en Zuid-Afrika. Dat is geweldig.”

“Zeurende ouderen, luie jongeren”

Over vooroordelen, beeldvorming en verwachtingen

Een bankje voor een verzorgingshuis in Tilburg. Elke dag komen daar jongeren op zitten. ‘Hangen’ wordt het verontwaardigd genoemd door de bewoners van het verzorgingshuis. De jongeren hebben geen kwaad in de zin en veroorzaken ook geen overlast, maar toch zijn de bewoners bang.

Anna Beerstra en Hasse van Nunen

Bang om er langs te lopen, bang voor wat er ‘s avonds zal gebeuren. Nare verhalen zingen al snel rond in het huis en versterken bij de bewoners angstgevoelens. Ondertussen hebben de jongeren het gevoel niet welkom te zijn. Dit gebeurt vaak in Nederland. Jong en oud leven maar een paar meter van elkaar vandaan, maar de belevingswereld van beide groepen en hun ideeën over ‘de ander’

zorgen voor afstand. Vaak zonder dat er iets voorgevallen is, zonder ervaringen die de vooroordelen van beide kanten bevestigen. Gewoon puur omdat ze de ‘ander’ niet kennen. Onbekend maakt onbemind, zo blijkt maar weer. En dus is er geen contact.

Dit is een mooi voorbeeld van wat beeldvorming kan doen. Nog voordat men de kans krijgt en neemt om elkaar te leren kennen,

zijn de ideeën over 'de ander' al gevormd. En dat maakt het contact tussen allerlei verschillende groepen niet makkelijker. Zo ook niet bij mensen van andere generaties. Beeldvorming werd dan ook elke bijeenkomst van de tour weer genoemd als een groot obstakel. Genoeg reden voor nader onderzoek dus. Want realiseren dat dit een grote rol speelt, kan wellicht veel oplossen en misschien zelfs wel voorkomen. Dus: wat zijn deze vooroordelen eigenlijk? En wat kunnen we eraan doen om ze te voorkomen?

Een paar vooroordelen op een rij:

- ♥ *Ouderen zeuren alleen maar.*
- ♥ *Ratelen maar door zonder te kijken of de gesprekspartner geïnteresseerd is.*
- ♥ *Hebben hun mening al klaar en zijn daar niet vanaf te brengen. Ze zijn niet in voor een echt gesprek erover.*
- ♥ *Ouderen zijn hulpbehoevend en zielig.*
- ♥ *Jongeren zijn lui.*
- ♥ *Hebben altijd haast.*
- ♥ *Nemen nooit de tijd voor hun medemens.*
- ♥ *Zijn alleen maar met zichzelf bezig.*
- ♥ *Zijn luid en maken rommel.*

Waarom zou je contact maken met een groep die zoveel slechte eigenschappen heeft? Daar kun je beter niet je vingers aan

Onbekend maakt onbemind,
zo blijkt maar weer.

branden. Of is er wellicht toch meer? De deelnemers van onze tour waren ervan overtuigd dat de verschillen niet zo groot zijn als vaak gedacht wordt. En als we ervan uitgaan dat onbekend onbemind maakt, betekent dat ook dat bekend maken een oplossing kan zijn, zo stellen zij. Een mooie taak voor hen en iedereen die zich met de verbinding van generaties bezighoudt. "Je wilt dat ze elkaar leren kennen. Dat ze elkaar als meer zien dan alleen maar die hangjongere of angstige oudere", zei de jongerenwerkster Katie Jayne Eppenhof van R-Newt uit Tilburg die over het hierboven genoemde bankje vertelde. "En dus organiseren we een barbecue. Zo kunnen de twee groepen elkaar leren kennen. Kunnen ze naast elkaar gaan zitten en een gesprek aangaan. Ze leren elkaars namen, misschien zelfs meer over elkaars families, achtergrond en dat wat hen bezighoudt. Dan komen ze erachter dat ze misschien wel meer gemeen hebben dan ze dachten".

Want ook hier lijkt weer een belangrijke sleutel te zijn; het vinden van overeenkomsten. Als die jongere door de kennismaking inmiddels Anne heet, zijn we er nog niet. Maar als zij dan ook – net als de oudere, die trouwens

ook niet alleen een 'oudere' is, maar meneer Jansen blijkt te heten, of zelfs Gijs - nog eens erg van geschiedenis blijkt te houden, dan is zij niet meer zo beangstigend. Dan is het gewoon een gesprekspartner voor een goed gesprek over de Tweede Wereldoorlog, Hannibal of The Killing Fields. En dus een gelijke.

Ook Alet Klarenbeek – oprichtster van UP!, talkshows over ouder worden - herkent zich in het idee dat (negatieve) beeldvorming een obstakel kan zijn. Maar zij benadrukt ook dat veel op te lossen is als iedereen zich meer realiseert dat veel van dezelfde thema's spelen in de levens van al die verschillende mensen. En dat zie je terug in het publiek van de talkshows. Hoewel het geen doel is van UP! om verschillende generaties bij elkaar te brengen, zitten de zalen altijd bomvol met mensen van alle leeftijden. "We hebben het over alles wat bij ouder worden hoort. De leuke kanten, de bijzondere kanten, maar we steken ook nare dingen niet onder stoelen of banken. Ook aftakeling, hoe het is om minder seks te hebben (wat natuurlijk niet voor iedereen geldt!) en de dood worden besproken. Onderwerpen waar iedereen mee te maken krijgt". En dat is dan ook - zo denken wij - het grote succes van de talkshow. Verlangen, moeilijke gesprekken, zingeving; het gaat iedereen aan. Alet voegt daar aan toe: "Ik denk dat de eerlijkheid ook aanspreekt. Als je ouder wordt, lijken sommige onderwerpen opeens niet meer zo bespreekbaar; seks, schaamte. Maar natuurlijk speelt dat nog steeds.

UP! organiseert maandelijks talkshows met iedere maand een andere invalshoek rond ouder worden. Voor alle leeftijden.

R-NEWT VAN CONTOUR DE TWERN helpt talenten van jongeren en kinderen te ontwikkelen om problemen preventief aan te pakken. Zo helpen ze mee aan meer veiligheid op straat.

En dus gaan we hierover het gesprek aan. Onze eigen schaamte voorbij. En precies dat is voor jongere mensen ook interessant. Ze herkennen de onderwerpen, omdat het in hun eigen leven ook speelt. Maar het is vooral ook spannend, het bruist."

Elkaar leren kennen. Op zoek gaan naar overeenkomsten, in plaats van de nadruk leggen op de verschillen. Eerlijkheid en openheid. Het lijkt zo simpel. En misschien is dat het ook wel. Om met mevrouw Raupp uit de documentaire *Een nieuwe morgen* te spreken: "We horen toch bij elkaar?". ♥

SENIORENSTUDENT

ANNE VAN OUDHEUSDEN

Anne van Oudheusden is samen met zus Lotte initiatiefnemer en directeur van Stichting SeniorenStudent. De stichting koppelt senioren aan studenten, voor praktische hulp en gezelschap. Van Oudheusden runt ook social care community Careibu, waar studenten als bijbaan hulp aan huis bieden aan alle generaties.

www.seniorenstudent.nl

Careibu werd in 2009 opgericht en heeft inmiddels 32.000 studenten en 13.000 klanten ingeschreven staan. Sinds begin 2015 is er dus ook de Stichting SeniorenStudent, dat ook sociale hulp biedt aan ouderen die minder vermogend zijn. De stichting zal binnenkort haar 700ste koppel samenstellen.

“In 2009 zijn mijn zus Lotte en ik begonnen met ons bedrijf Careibu. We studeerden allebei en waren op zoek naar studentenbijbanen die over meer gingen dan alleen geld verdienen. Het eerste dat we oprichtten was een oppasnetwerk in Amsterdam, waarbij we studenten als oppas aan gezinnen koppelden. Daarna volgde PoetsStudent en vervolgens in 2013 SeniorenStudent. In het begin was dat alleen een betaalde dienst, waarbij ouderen een student kunnen inschakelen voor hulp en gezelschap. Dat bestaat nog steeds, maar het werd in 2015 uitgebreid met een stichting die zich richt op ouderen die zich onze diensten niet kunnen veroorloven. Dat hebben we gedaan omdat we al snel door hadden dat er veel behoefte was.

Zo is het binnen Careibu altijd gegaan: van het een komt het ander. We hoorden van mensen die een oppas via ons hadden dat ze ook best hulp zouden willen voor hun ouders of grootouders. Dat werd SeniorenStudent. Daarna kregen we door dat eenzaamheid onder ouderen een groot maatschappelijk probleem was en dat we de mogelijkheid hadden om onze community en ons matchingssysteem in te zetten voor een sociaal doel. Dat was een aantrekkelijk idee. Ook al omdat we ons realiseerden dat we zelf, als jonge mensen, heel erg in een bubbel van jonge mensen

“We realiseerden ons dat we zelf, als jonge mensen, heel erg in een bubbel van jonge mensen terecht waren gekomen”

Anne (r) en Lotte (l) van Oudheusden, de zussen richtten samen SeniorenStudent op

“Het zou meer moeten gaan over resultaten en minder over nieuw, nieuw, nieuw”

terecht waren gekomen. Dat we eigenlijk amper andere generaties tegenkwamen in ons dagelijks leven. Daarnaast hebben we ook allebei veel in de thuiszorg gewerkt en vonden het leuk om ouderen om ons heen te hebben. En we wisten dat de bezuinigingen die net werden ingevoerd in de zorg betekenden dat professionals steeds minder tijd hadden voor echt contact. Dan hoef je niet veel verder na te denken om te weten dat SeniorenStudent als sociale voorziening een goed idee was.

Het mooiste van de koppels vind ik dat het zeker geen eenrichtingsverkeer is. Het gaat absoluut niet om zielige senioren en zich opofferende studenten. Veel van de relaties die ontstaan, zijn absoluut wederkerig. Jong en oud leren van elkaar, worden vrienden. Sommige koppels gaan zelfs samen op vakantie. Er gebeuren veel bijzondere dingen tussen de generaties en dat is mooi om te zien. De ouderen zeggen vaak dat ze het fijn vinden dat studenten hen niet betuttelen, dat ze het gevoel hebben dat ze als gelijke behandeld worden. En studenten vinden het leuk om nuttig te zijn en tegelijkertijd dingen te leren. Ouderen hebben kennis die voor studenten anders niet toegankelijk is. Er zijn veel vriendschappen gegroeid op deze manier.

Dat geldt voor de commerciële versie van SeniorenStudent, maar ook voor de stichting. Het verschil is dat de hulp vanuit de stichting gefinancierd wordt door middel van subsidies en partners als gemeentes en fondsen. In 2015 hebben we 50 matches gemaakt in Amsterdam, in 2016 nog eens 50 en in 2017 en 2018 koppelen we per jaar 250 senioren aan studenten in drie steden. Wat wel ook een verschil is tussen de commerciële versie en de stichting, is dat het binnen de stichting minder vrijblijvend is. Ouderen en studenten verbinden zich voor een jaar, zes uur per maand en het doel is om het sociale netwerk en de zelfredzaamheid van de senior te vergroten. Zodat

“Veel van de relaties die ontstaan zijn, zijn absoluut wederkerig. Sommige koppels gaan zelfs samen op vakantie”

de oudere niet terugvalt in de situatie van voor het projectjaar en diens levensgeluk aanzienlijk verbeterd is.

Toen we de stichting oprichtten, liepen we aan tegen het feit dat regels rondom subsidies in Nederland tamelijk rigide zijn. Je kunt als commercieel bedrijf bijvoorbeeld geen geld aanvragen voor een sociaal project. Wij zien Careibu als een social enterprise, waar de commerciële en sociale poten elkaar verstevigen. Maar dat past in Nederland niet binnen de regels. Het andere probleem is dat je bij veel fondsen alleen subsidie krijgt voor experimentele projecten en niet voor projecten die al draaien en succesvol zijn. Zo is de Gemeente Amsterdam de enige gemeente die onze subsidieaanvraag heeft afgewezen, omdat het niet zou passen binnen hun beleid van enkel nieuwe experimenten steunen. Op deze manier is het moeilijk om ideeën voorbij de innovatiefase te krijgen. Dat is jammer. Ondersteuning van gemeentes is belangrijk. Niet alleen financieel, maar ook omdat ze contacten hebben en omdat het makkelijker is om bij andere instanties binnen te komen als je kunt zeggen dat de gemeente achter je staat. Een andere kwestie is de bureaucratie. Alle fondsen hebben andere regels, je moet steeds weer nieuwe plannen opstellen en je op andere manieren verantwoorden. Dat snap ik wel, maar het houdt wel op. Je verliest tijd die je beter in je doel zou kunnen steken, vind ik.

Persoonlijk heb ik veel behoefte aan professionalisering van de sociale sector. Daarom hebben wij de Hogeschool van Amsterdam gevraagd om onderzoek te doen naar Stichting SeniorenStudent. Zij gaan wetenschappelijk en onafhankelijk meten wat het echte effect is van ons project. Of het werkt, hoe het werkt, voor wie het werkt en wat er anders en beter zou moeten. Op die manier hopen we informatie te krijgen die bijdraagt aan een werkelijke evaluatie, waar wij en andere bedrijven voor de toekomst iets aan kunnen hebben. Ik hoop ook dat we op die manier verder kunnen gaan dan de regeltjes en kunnen aantonen welke projecten nu echt maatschappelijk iets opleveren. Het zou meer moeten gaan over resultaten en minder over nieuw, nieuw, nieuw.”

Wederkerigheid: de voorwaarde voor echt contact

Judith Stevens begon ooit bij Stichting SeniorenStudent als vrijwilliger.

Ze werd gekoppeld aan Gerard omdat ze allebei van geschiedenis hielden.

In eerste instantie zou het traject een jaar duren en hadden ze zichzelf het doel gesteld om de boekenkast op te ruimen.

Anna Beerstra en Hasse van Nunen

Daar is echter niet echt van gekomen: bladerend door de boeken uit de kast vertelde hij haar alles over Amsterdam en praatten ze over haar geboortedorp Hillegom waar hij onderzoek had gedaan. Er ontstond een hechte vriendschap, ondanks het leeftijdsverschil van 65 jaar. Judith en Gerard bleven 2,5 jaar vrienden, totdat Gerard vorig jaar overleed.

Judith's verhaal is een mooi voorbeeld van een echte ontmoeting tussen twee genera-

ties. In plaats van 'helpen' gaat het hier over een vriendschap tussen gelijken. Dat is iets waar de meeste professionals en initiatieven in dit boekje naar streven. Iedereen wil oud en jong verbinden op een manier die inhoud heeft en niet eenzijdig is. Maar hoe doe je dat?

Een observatie. Een groot aantal van het initiatieven dat intergenerationeel contact nastreeft, gaat uit van een zorgvraag van ouderen. Vervolgens is het aan de jongeren dit

op te lossen. Zij zijn immers nog vitaal en zo kunnen ze mooi een steentje bijdragen aan de maatschappij. Dat wil toch iedereen? Dat is natuurlijk helemaal geen gekke gedachte. Bij de oudere generaties zijn de behoeftes vaak veel duidelijker en soms levert dat ook echt problemen op; eenzaamheid, immobieliteit, langer thuis willen blijven wonen. Het zijn stuk voor stuk maatschappelijke vraagstukken die een oplossing vragen.

Maar het benaderen van projecten vanuit een eenzijdige zorgvraag is niet zonder gevaar, concludeerden we tijdens de impacttour van *Een nieuwe morgen*. Maya Lievegoed van HUMINT Solutions ziet dit veel in de praktijk: "Zorgvragers worden meestal benaderd vanuit de hulp of zorg die anderen ze kunnen bieden. En dus ligt een benadering vanuit liefdadigheid op de loer. Door te zien wat wij juist van zorgvragers kunnen leren, worden zij degenen die óns iets bieden. Dan ontstaat er een daadwerkelijke win-win."

Harry Weststeijn van Power Amersfoort vult aan: "Pas op dat je ouderen niet stigmatiseert. Wij zijn opgericht door 50-plusser. We wilden graag iets met onze kennis en kunde doen. Daarom werken wij automatisch vanuit de kracht en kennis van personen. We vragen onszelf steeds: wat kan ik bijdragen voor de jongere generaties, maar tegelijk ook wat kan ik van de jongere generaties leren? Anders dan veel andere organisaties zijn we op zoek gegaan naar jongeren met een hulpvraag. We willen empowerment

"Het is nodig dat je vanuit de kracht werkt, niet alleen vanuit de zorg en dat contact tussen generaties een wederzijds belang heeft."

bieden, voor beide kanten. Daarvoor is het nodig dat je uit de kracht werkt, niet alleen vanuit de zorg en dat contact tussen generaties een wederzijds belang heeft."

Ook jongeren vinden het vaak lastig dat de focus zo ligt op de zorgvraag. Want: als je gefocust bent op de behoefte van een ander waar blijf je zelf dan? En vooral voor millennials is bij jezelf blijven heel belangrijk. Net als gelijkwaardigheid. Een voorbeeld: waar het nog niet zo lang geleden normaal was dat een kleinkind altijd naar de oma ging, komt de oma tegenwoordig net zo vaak naar het kleinkind. Het komt van twee kanten. En dát zijn we normaal gaan vinden. Dat is een belangrijke constatering in het op gang brengen van intergenerationeel contact. Want natuurlijk willen jongeren wel iets voor een ander doen. Zij willen zich ook best graag maatschappelijk inzetten. Maar op de lange termijn zullen zij sneller geneigd zijn iets te blijven doen als er ook voor hen iets in zit. Neem het voorbeeld van Judith en Gerard; Gerard had Judith nodig voor het

opruimen van zijn kast, maar Judith zag ook voordelen in de relatie: "De mooie verhalen van Gerard deden me steeds weer terugkomen. Ik leerde veel van een onderwerp waar ik zelf in geïnteresseerd was. Buiten dat was het gewoon gezellig. En dus had ik zin om terug te gaan. En hij vond het ook fijn dat ik er was.

Uiteindelijk gaat wederkerigheid vooral daarom: als beide partijen zich gelijkwaardig voelen, zullen zij meer plezier hebben in het contact. En als iets leuk is, zal het een duurzamere relatie opleveren. ♥

HUMINT SOLUTIONS

ontwikkelde het Old-School programma waarbij deelnemers, zoals scholieren en studenten, oefenen om als 'kennisdetective' informatie te verzamelen die niet voor de hand ligt. De deelnemers gaan hiervoor in gesprek met zorgvragers zoals ouderen en reconstrueren en presenteren hun levensverhalen.

STICHTING SENIOREN-STUDENT

koppelt senioren aan studenten voor praktische hulp en gezelschap. [Zie hier](#) wat oprichtster Anne van Oudheusden hierover te zeggen heeft.

POWER AMERSFOORT

is een project waarbij babyboomers studenten van de Hogeschool Utrecht coachen.

ZULLEN WE OPEN KAART SPELEN?

Mevrouw Piël (100) en Layla (27)

HET SPEL VOOR JONGELUI EN OUDE LIEDEN

Een praatje bij de koffieautomaat met een nieuwe collega is nog wel te doen. Een diepgaand gesprek voeren met iemand die je nog niet zo goed kent, is vele malen moeilijker. Zeker met iemand die de helft jonger of twee keer zo oud is.

Dat merkten ook de documentairemakers van *Een nieuwe morgen* toen zij jongeren en

ouderen anderhalfjaar lang volgden in hun pogingen tot contact. Zo kwamen ze op het idee om een spel te ontwikkelen dat de verschillende generaties een beetje op gang zou helpen bij het voeren van een echt gesprek.

Open Kaart bestaat uit zestig kaartjes met *conversation starters* en een handleiding waarin - met een vette knipooig - de basisbeginselen staan van omgaan met

een andere generatie; 'zet je telefoon uit', 'behandel de ander niet alsof 'ie infantiel is', 'praat luid en duidelijk'. Zo heb je in no-time een goed gesprek. Voorbij het beleefdheidspraatje.

De eerste keren dat het spel gespeeld werd, waren we erbij en verbeeldde fotograaf Jessica Buijs met de spelers het antwoord op één van de vragen uit het spel.

OPEN KAART is voor iedereen die dit magazine leest gratis (excl. verzendkosten) te bestellen. [Klik hier](#) en voer bij de aanschaf van Open Kaart de actiecode O&J10-120 in. *Eén spel per organisatie.*

Kun/kon je genieten van seks?

Rotterdam Mevrouw Massiccott (95) en Eva Oosterveld (23) kenden elkaar niet voordat ze het spel met elkaar gingen spelen, maar al snel werd er een onderwerp aangesneden waar jong en oud niet snel samen over praten: seks. Ze kregen de vraag of ze daar (nog) van konden genieten. In volledige openheid antwoordden ze beide. Mevrouw Massiccott: "Ik ben sinds mijn man 40 jaar geleden is overleden niet meer met seks bezig". Eva: "Naarmate ik ouder word, kan ik meer genieten van seks omdat ik me steeds beter ga voelen in mijn lichaam en zelfverzekerder ben".

Capelle aan den IJssel Jotte den Dulk (25) en Ilse Jonker (80) ontcrachten samen direct wat stereotypes over jong en oud zijn. Ze vroegen elkaar hoe hun ideale zaterdagavond eruit ziet. Jotte: "Ik spreek op zaterdagavond het liefst af met vrienden en speel spelletjes of ga ik rustig breien." Ilse: "Ik geniet erg van muziek en ga daarom graag naar concerten."

Wat doe je het liefst op zaterdagavond?

Wie of wat mis je het meest?

Almere Baqia Mahboob (23) en Hans Grijpink (70) praten samen over verlies. Een onderwerp dat hen beiden duidelijk raakt. Hans kan sinds vorig jaar vanwege een spierziekte niet meer thuiswonen bij zijn vrouw, maar "Ik heb veel geluk want ik ben nog bijna niemand verloren waarvan ik hou, behalve mijn ouders. Ze zijn er allebei al meer dan twintig jaar niet meer, maar toch mis ik de gezelligheid nog steeds." Baqia: "Ik ben erg hecht met mijn familie en mis mijn oma ontzettend. Ze is in mijn armen overleden."

VIJF VRAGEN

derde vraag:

WAT WAS JE GROOTSTE OVERWINNING?

Gerard van den Bos
ANWB Automaatje

"Dertigduizend mensen die weer de deur uitkomen en contacten leggen met buurtgenoten. Vijfzeventigduizend telefoongesprekken. Daar doe ik het voor. Als je een keer meerijdt in zo'n auto en ziet wat er dan gebeurt: elke rit is een gesprek, een connectie. Kijk, ik werk al heel lang voor de ANWB. Normaliter zet ik elk jaar een groot project op, zorg dat het gaat draaien en ga dan door naar iets anders. In dit geval werd ik zo geïnspireerd dat ik besloten heb om van Automaatje mijn nieuwe baan te maken. Het moment waarop ik realiseerde dat we mensen hun sociale leven weer teruggaven: dat was een kick-moment."

Peter Prak
Kraarrehof

"Kijk, al die aandacht, in de pers en van lokale en landelijke politici, is natuurlijk leuk. Maar uiteindelijk gaat het toch over resultaten. Kunnen we mensen helpen, zijn we in staat locaties te vinden en te bouwen op een manier die zij willen? Voor een bedrag dat ze kunnen betalen? Waar ik trots op ben is dat er nu in Zwolle de eerste huizen staan. Dat feest hadden we een paar maanden geleden. Dat was mooi. Vooral omdat er gemeentes waren, zorginstellingen, banken, het ministerie, verzekeraars. Die dag konden we aan hen laten zien dat het wel kon, dat we meer doen dan praten. Wij realiseren beleid en we hopen van hen hetzelfde te zien. In 8 op de 10 gemeentes in Nederland

Wie waren het ook alweer?
Klik hier!

zijn er al mensen die zich bij ons hebben ingeschreven. In 51 gemeentes zijn wethouders die zeggen dat ze geïnteresseerd zijn. Nu moeten ze het ook nog doen."

Shirley Hendrikse
STRP SENIOR

"Na zes jaar hebben we een groep ouderen aan ons weten te binden die echt geïnteresseerd is. Nieuwsgierige mensen die open staan voor de toekomst en voor jonge kunstenaars. We zijn nu ook in staat om onze programma's steeds verder uit te breiden. De ouderen schrikken niet meer zo snel en we merken dat het minder moeite kost om hen te betrekken bij wat we doen. Dat komt misschien ook omdat ik geleerd heb om hen directer te benaderen. Zo zijn we dichterbij elkaar gekomen."

Cathelijn de Reede
BankjesCollectief

"Ik vind het heel bijzonder dat we hebben samengewerkt met allerlei merken. Dat gebeurt bijna nooit in de wereld van sociale organisaties. Maar het mooiste is natuurlijk als je tijdens een Bankjesdag door de buurt gaat fietsen en ziet wat er zich afspeelt. De ontmoetingen, de leuke gekte die er georganiseerd wordt door mensen: dat is heel inspirerend. Dan ben ik stiekem wel een beetje trots op wat we bereikt hebben. Hoe een klein plan groot kan uitpakken. Dat is mooi."

Intensieve begeleiding; wenselijk, maar onrealistisch?

In de documentaire *Een nieuwe morgen* krijgen de jongeren die in het verzorgingshuis zijn komen wonen op een dag 'les' van een verpleeghuisarts. Ze wonen op dat moment al maanden met de senioren in huis. De arts legt hen het een en ander uit over hoe ouder worden werkt.

✍️ Anna Beerstra en Hasse van Nunen

Eén jongere, Cuno, wil weten waarom ouderen alleen maar over zichzelf kunnen praten. "Het dichterbij de dood komen, betekent dat je je gerichtheid op de buitenwereld los laat en je je meer op jezelf richt. Uiteindelijk als je dood gaat moet je alles loslaten en het laatste wat je loslaat is jezelf" is de verklaring van de arts. Cuno knikt. Als het zo gesteld wordt, kan hij zich er wel iets bij voorstellen.

Pim Koot is één van de directeurs van Socius Wonen – de jongerenhuisvester van het tehuis. Pim: "Het is onze filosofie om bewoners in staat te stellen zelf initiatief te nemen. Natuurlijk hadden we bedacht dat het contact niet zomaar zou gaan. Dus hebben we gangbeheerders op elke gang

die zorgen dat de sfeer en het contact tussen mensen goed is. Maar gaandeweg bleek er behoefte aan een beetje uitleg over hoe ouder worden werkt. Voor veel jongeren was het voor het eerst dat ze zo dichtbij senioren kwamen en daardoor kwamen ze met vragen te zitten. Het leek ons een goed idee om die te beantwoorden."

Tot eenzelfde soort conclusie komen meer organisaties die generaties aan elkaar verbinden. Henriëke van Toor, initiatiefnemer van Netwerk Nieuw Rotterdam, werkt met jongeren en kwetsbare, eenzame Rotterdammers. "Soms is dit voor het eerst dat een jongere vrijwilligerswerk doet. Of het kan voor een oudere lang geleden zijn dat ze contact hebben gehad met personen buiten

de hulpverlening. Van beide kanten weten ze dus niet zo goed wat ze kunnen verwachten. Daarom begeleiden we onze vrijwilligers intensief. Allereerst proberen we altijd een match te maken tussen deelnemers op basis van gemeenschappelijke interesses en waarden. Daarbij zijn de verwachtingen van beide kanten belangrijk; staan beide partijen er hetzelfde in? Maar dan zijn we er nog niet. We moeten met iedereen in gesprek blijven. Zijn de verwachtingen nog steeds hetzelfde? Zijn er dingen gebeurt die de relatie bemoeilijken? Soms moeten we iets uitleggen over hoe het bij de ander werkt. Soms blijkt er na een ontmoeting van een of beide kanten een teleurstelling te zijn. Het is belangrijk dat we hiervan afweten, zodat we hier iets aan kunnen doen. Het is te veel om te verwachten dat mensen dat zelf oplossen en dan blijft het vaak voor altijd tussen de twee in staan. Vaak komt het dan later in het contact terug. Soms zelfs zo sterk dat het de boel stagneert. In het uiterste geval loopt het maatjescontact ten einde. Het goed begeleiden van het contact tussen maatjes is dus iets waar we aan willen blijven werken."

Maar intensieve begeleiding bieden lijkt makkelijker gezegd dan gedaan. Henriëke: "Netwerk Nieuw Rotterdam is een jong bedrijf. We zijn vorig jaar begonnen. En dus hebben we nu nog relatief weinig deelnemers. Op het moment is het daardoor nog haalbaar om iedereen persoonlijk te spreken. Maar als we groeien - en dat doen we, waardoor we voor meer mensen iets kunnen betekenen - is het

moeilijker voor mij en mijn collega om voor- gesprekken en begeleidingsgesprekken met iedereen te hebben. En het is maar de vraag of we het geld gaan vinden om genoeg mensen aan te nemen die dit van ons kunnen overnemen. Hoe we dit in de toekomst gaan doen, wordt dus een uitdaging. De matching van deelnemers zal dan waarschijnlijk op een meer geautomatiseerde manier verlopen, maar hoe gaan we dat doen met de evaluatiegesprekken? 'Dat is zo'n maatwerk, dat kan een computer niet.'"

"Op het moment is het nog haalbaar om iedereen persoonlijk te spreken. Maar als we groeien (...) is het moeilijker voor mij en mijn collega om voorgesprekken en begeleidings- gesprekken met iedereen te hebben."

Harry Weststeijn, coördinator van Power Amersfoort - een organisatie die babyboomers aan studenten koppelt om hen te voorzien van studiebegeleiding - heeft nu al te maken met het probleem dat Henriëke voorziet. Harry: "Op dit moment is alles wat we doen gratis. Onze coaches zetten zich in als vrijwilligers. Uit enthousiasme. Er is geen papierwerk, geen kantoor en de studenten en senioren ontmoeten elkaar gewoon op de hogeschool waar de student vaak de koffie betaalt. We denken weleens

aan groter worden. Ik denk dat ons coachingstraject namelijk erg relevant is voor zowel veel hogescholen als senioren en studenten. Maar als wij groter worden en nog zo intensief willen blijven begeleiden en matchen als we nu doen, dan kunnen mijn collega en ik dat niet meer met zijn tweetjes coördineren, dan moeten er administratieve krachten bij komen. Maar wie gaat dat betalen?"

Harry is niet de enige die zich zorgen maakt. De meeste initiatieven en organisaties die we tegenkwamen in de tour rustten voor een groot gedeelte op vrijwillige inzet of op een (te?) klein aantal enthousiaste medewerkers. Bijna allemaal vertelden ze ons met deze problemen te kampen. Dat komt omdat fondsen - waar veel van de initiatieven afhankelijk van zijn - vrijwel geen loonkosten financieren en er dus vaak geen geld is om mensen te betalen. Dit brengt grote nadelen met zich mee: vrijwilligers zijn - ondanks hun grote inzet - over het algemeen toch iets minder verbonden aan een project. Het zou dus kunnen dat zij sneller vertrekken, bijvoorbeeld omdat zij betaald werk krijgen of om een andere reden geen tijd meer hebben. En als zij stoppen, verdwijnt veelal ook hun kennis. Ook komt het veel voor dat projecten na een aantal jaar hun subsidie kwijtraken omdat de fondsen alleen nieuwe projecten stimuleren. Zo wordt het uitbreiden en professionaliseren van een project heel lastig.

Dit is de reden dat Netwerk Nieuw Rotterdam zich op het moment aan het richten is op an-

NETWERK NIEUW ROTTERDAM

Netwerk Nieuw Rotterdam is een lokaal jongeren-netwerk dat hulp biedt aan 'de kwetsbare en eenzame medemens'.

POWER AMERSFOORT

is een groep actieve 50-plussers uit de omgeving Amersfoort die actief in het leven willen staan. Met de Hogeschool van Utrecht organiseren ze een coaching traject om studenten te ondersteunen en hun eigen kennis en kunde in te zetten.

SOCIUS WONEN is een jongerenhuisvesting die maatschappelijk vastgoed en kantoren geschikt maakt voor kamerbewoning om zo zoveel mogelijk betaalbare woonruimte voor jongeren te realiseren en beheren. Socius heeft op het moment projecten in Amsterdam, Utrecht, Almere en Wageningen.

dere vormen van financiering. Henriëke: "De komende jaren willen we gaan kijken of we kunnen gaan samenwerken met bedrijven. Misschien is dat een betere manier om een stabiele financiële toekomst in te gaan." Harry heeft een andere keus gemaakt. "Voor ons is het nu het beste om niet te groeien en ons te concentreren op wat we hebben. Dat is jammer natuurlijk, want ik denk dat veel scholen baat zouden hebben bij dit systeem. Maar het is niet anders". Het blijft een dilemma. ♥

LEERGALOOS

JENNET BOON

Leergaloos koppelt senioren aan basisscholen. Op deze manier krijgen scholen extra hulp en hebben 55-plussers de mogelijkheid leuk en interessant vrijwilligerswerk te doen met kinderen op een school in hun eigen buurt. Twee jaar geleden is het project gestart met zeven vrijwilligers op drie scholen. Nu zijn er 45 vrijwilligers op 30 scholen en het groeit nog steeds.

www.leergaloos.nl

“Een paar jaar geleden was ik op bezoek bij een vriend in Zwitserland, die me vertelde over een project waaraan hij verbonden was. Het heette WIN3 en ik was er gelijk enthousiast over. Een simpel en effectief concept: het verbinden van generaties door jong en oud samen te brengen binnen het basisonderwijs. Dat sprak me aan. Ik vind het waardevol voor mezelf om naast mijn andere werk iets te doen dat maatschappelijk van waarde is.

Ik ben zzp-er en was op dat moment druk met een interim klus waardoor ik niet direct de mogelijkheid had om het idee in daden om te zetten. Maar een paar maanden later ben ik gaan onderzoeken of er in Nederland behoefte aan zou zijn. Dat leek het geval te zijn. Ik ben een pragmaticus en heb de neiging om gewoon te beginnen en gaandeweg te zien wat er bijgeschaafd moet worden. Dus heb ik een pilotproject opgezet, dat van maart tot juli 2016 op drie scholen in Utrecht heeft gelopen.

Dat was een kwestie van de telefoon pakken en scholen bellen om te kijken of ze geïnteresseerd waren. Daarna heb ik een oproep geplaatst in het krantje dat verscheen in de wijken waar de scholen gevestigd waren. En zo ben ik aan mijn eerste vrijwilligers gekomen. Er was een vrijwilliger die meehielp bij handvaardigheid, een aantal hielp bij lezen en iemand met een achtergrond in de gezondheidszorg vertelde de kinderen iets over EHBO. In overleg met de scholen en de vrijwilligers kwamen we op heel verschillende dingen uit.

“Het is belangrijk om duidelijk te zijn en om de verwachtingen aan beide kanten goed te managen”

“Ik heb veel werk gedaan zonder daarvoor betaald te krijgen. Dat vond ik geen probleem; zo gaat dat vaak als je iets opzet. Maar nu komt het erop aan.”

Echt mooi fotografie.

Wat ik leerde uit de pilot was dat duidelijkheid belangrijk is en om verwachtingen goed te managen aan beide kanten. Voor de scholen is het bijvoorbeeld essentieel dat het contact structureel is. Naarmate iemand langer meedraait, leren de kinderen de vrijwilliger echt kennen en hoeft de leerkracht steeds minder tijd aan begeleiding te besteden. Ze raken op elkaar ingespeeld. Vrijwilligers moeten dus weten dat ze zich verbinden voor een bepaald aantal uren per week. Als na een paar proefsessies de leerkracht en de vrijwilliger besluiten samen te blijven werken, is dat voor de rest van het schooljaar. Leergaloos is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Ik vertel geïnteresseerde vrijwilligers ook altijd dat leerkrachten heel erg druk zijn en dat er bijvoorbeeld geen ruimte is om gezellig samen een kop koffie te drinken tijdens schooltijd.

Het plezier voor de vrijwilligers van Leergaloos zit hem echt in het werken met de kinderen. Natuurlijk moeten de leerkrachten de senioren wel begeleiden en daar moeten zij zich dan weer aan verbinden. Het is een wederkerig proces. Bij Leergaloos gaat het om het vinden van de goede match. Goed vragen en luisteren naar waar de school behoefte aan heeft en wat de vrijwilliger te bieden heeft, en dat bij elkaar brengen. Waar ik blij van word bij Leergaloos, is te zien hoeveel plezier de leerkrachten en kinderen hebben bij de samenwerking met de vrijwilligers. Dat is echt een toegevoegde waarde die me veel voldoening geeft.

Na de pilot was het duidelijk dat dit project alleen kans van slagen had als ik er behoorlijk wat tijd in zou stoppen. Dat betekende een paar dingen: dat het een stichting moest worden, dat ik daarvoor op zoek moest naar deskundige mensen voor in de Raad van Toezicht en op zoek moest naar financiering. Een van de eerste contacten was met de Vrijwilligerscentrale in Utrecht. Die heeft me echt enorm geholpen. Vervolgens is Stichting Leergaloos opgericht, heb ik het concept gepitcht bij de Gemeente Utrecht en een projectplan geschreven o.a. om subsidie en donaties aan te vragen.

Ik had geen ervaring met het oprichten van een stichting en alles wat daarbij komt kijken, maar mijn ervaring in sales en marketing kwam goed van pas bij het schrijven van het projectplan en het benaderen van organisaties om fondsen te werven. In principe was dit niet veel anders dan wat ik in de commerciële sector al gewend was.

In het begin heb ik heel veel tijd gependend aan het ‘verkopen’ van Leergaloos. Op netwerkbijeenkomsten gesproken, fondsen benaderd, particulieren en bedrijven warm gemaakt voor het idee. Het verhaal gedaan bij welzijnsorganisaties en scholen. De media opgezocht en te woord gestaan. Hoe meer steun ik kreeg, praktisch en financieel, hoe makkelijker het was om anderen te overtuigen om mee te doen. Ik heb veel werk gedaan zonder daarvoor betaald te krijgen. Dat vond ik geen probleem; zo gaat dat vaak als je iets opzet. Maar nu komt het erop aan. Schooljaar 2018 – 2019 is het derde jaar dat Leergaloos draait. De meeste fondsen ondersteunen initiatieven maximaal 3 jaar. Daarna houdt het op. Dat vind ik een lastig gegeven. Vooral als een concept haar waarde bewezen heeft en veel draagvlak heeft, maar financieel te kort komt om zonder subsidie of donaties te kunnen draaien.

Leergaloos brengt niet voldoende op om van te kunnen leven. Ik moet er dus dingen naast doen. Samen met een diskjockey organiseer ik dansfeesten voor 40-plusers onder de naam *slapen kan altijd nog*. Ik kan er niet te veel naast doen want Leergaloos vraagt veel tijd. Daar zou de schoen kunnen gaan wringen, want ik moet natuurlijk wel mijn rekeningen kunnen blijven betalen. Het komende schooljaar ga ik daarom volop aan de slag om ook het bedrijfsleven voor Leergaloos te interesseren. Ik ben een optimist en vertrouw erop dat dat gaat lukken.

Want ik gun elke school in elke stad en elk dorp in Nederland een vrijwilliger zoals die van Leergaloos. Jong en oud die met en van elkaar leren. Daar wil ik graag een bijdrage aan leveren.”

VIJF VRAGEN

vierde vraag:
**HOE HAAL JE GELD
BIJ ELKAAR?**

Gerard van den Bos

ANWB Automaatje

“De ANWB werkt met wat wij ‘sociaal rendement’ noemen. Dat is twee procent van wat we verdienen met de verkoop van kaarten, boeken, verzekeringen en dat soort dingen. Dat geld, een paar miljoen, investeren we in maatschappelijke projecten. Daaruit heb ik 350.000 euro gekregen om Automaatje te draaien. Natuurlijk moet je daar verantwoordelijkheid over afleggen. Mijn vak bestaat uit visie en ambacht. En ambacht betekent dat ik dit project run zoals je een commercieel project zou runnen. Sterker nog, bij een maatschappelijk project werk je met geld van een ander en is het dus extra belangrijk dat je het professioneel doet.”

Peter Prak

Knarrenhof

“Omdat we een maatschappelijke organisa-

tie zijn en geen commerciële, is het tot nu toe niet gelukt om financiering te vinden. Er zijn instanties die zeggen dat ze ons alleen geld willen lenen als we het rendement omhoog en de kwaliteit omlaag doen. Maar dat willen we niet. Zelfs het aanvragen van subsidies is lastig. Van verschillende kanten hebben we over de afgelopen tijd in totaal zo’n 65.000 euro subsidie ontvangen. Het kost per woning ongeveer 10.000 euro tot de start van de bouw. Hierna financiert de koper of coöperatie de rest. Dus we hebben nu 48 woningen opgeleverd en voor 6 ½ woningen subsidie gekregen. Nu zijn we met 200 woningen bezig, zonder een cent subsidie. Voorlopig geven we nog niet op. We hebben een boek gemaakt over Knarrenhof en onze ideeën, dat we aan iedereen hebben gestuurd die ons zou kunnen helpen, vooral in de politiek. Ik begrijp dat er 300 miljoen beschikbaar is om te zorgen dat mensen lan-

*Wie waren het ook alweer?
Klik hier!*

ger thuis kunnen wonen. Vandaar dat ik de minister heb voorgesteld om ons daarvan 3 miljoen te lenen. Niet te geven, maar te lenen. Dan kunnen we 10 projecten realiseren en met het geld dat die opleveren kunnen we hem terugbetalen. Er is een bank die ons graag wil financieren, maar alleen als anderen, zoals de overheid, meedoen. Maar de overheid verwijst op haar beurt weer naar de markt. Zo zingt het constant in de rondte. Dat is heel frustrerend, maar wij weigeren op te geven.”

Shirley Hendrikse

STRP SENIOR

“Het meeste geld komt uit subsidies. Publieke en private fondsen zijn heel belangrijk. Deze projecten kosten vaak veel geld en zonder de fondsen zouden we ons werk niet kunnen doen. We vragen ook wel iets voor onze activiteiten, hoewel we proberen rekening te houden met ouderen die weinig te besteden hebben. En als organisatie investeren we ook zelf, natuurlijk. Door de tijd heen hebben we veel geleerd, waardoor dingen nu makkelijker gaan en minder duur zijn. En je krijgt meer ervaring met het aanvragen. Ik snap nu beter hoe dat werkt. Dat het handig is, bijvoorbeeld, om het als redelijk kortlopende projecten te presenteren, met een kop en een staart. Die zijn makkelijker te financieren dan

langlopende programma’s, terwijl langlopende programma’s eigenlijk veel belangrijker zijn voor de inhoudelijke ontwikkeling en de binding met de doelgroep.”

Cathelijn de reede

BankjesCollectief

“De grootste uitdaging voor elk sociaal initiatief is hoe je een langdurig bestaansmodel opbouwt. Een langdurig financieringsmodel, bedoel ik daarmee. Er gaat veel werk in dit soort projecten zitten en je moet veel communiceren via allerlei kanalen en dat moet betaald worden. Daarom hebben we contact gezocht met fondsen, maar ook met merken. Van AkzoNobel tot Ben & Jerry’s. In het begin is dat lastig, omdat je nog geen naamsbekendheid hebt. Maar later ging dat makkelijker. We hebben bijvoorbeeld samengewerkt met verzekeringsmaatschappij InShared. Onderzoek heeft aangetoond dat in actieve straten, waar mensen elkaar kennen (bijvoorbeeld doordat ze samen op bankjes zitten), minder kans is op woninginbraak. Dat in combinatie met het sympathieke uitgangspunt van het initiatief was een goede reden voor onze samenwerking met dat merk. Ook hebben we samengewerkt met JCDecaux wat heeft geleid tot gesponsorde billboards in heel het land. Maar het blijft natuurlijk altijd een uitdaging. Elk jaar weer. Dus als je partners weet?”

FIETSEN ALLE JAREN

ARJEN KLINKENBERG

Fietsen alle jaren - een initiatief van de Fietsersbond. In 22 locaties nemen vrijwilligers minder mobiele buurtgenoten mee voor een tochtje in een riksja. 'Een leven lang wind door je haar'. Met de mogelijkheid om je verhaal te vertellen.

www.fietsenallejaren.nl

"Fietsen alle jaren was een Deens initiatief, ooit begonnen omdat ze zich daar realiseerden dat er veel ouderen waren die niet meer mobiel waren, maar het wel fijn vonden om lekker buiten te zijn. En die senioren wilden graag naar bekende plekken, waar ze geboren waren of gewerkt hadden. Maar nu ze zich minder makkelijk konden bewegen was dat onmogelijk. Daar kwam het idee uit voort. En het werd een riksja zodat ze, zoals de slogan zegt, zo de wind weer door hun haren konden voelen. Het was ook een relatief goedkoop vervoersmiddel, zelfs door kleine organisaties te betalen.

Wij verkopen een pakket van 8000 euro (of €2750 exclusief riksja) aan onze partners waar ze van alles voor krijgen o.a. toegang tot het reserveringssysteem, een eigen plek op de algemene website, ondersteuning bij het opstarten en wij zorgen voor folders en flyers om vrijwilligers te werven. Want zo werkt het: de Fietsersbond coördineert, maar we organiseren niet zelf. Dat doen de clubs in de steden. Zij hebben mensen die de kar trekken en vrijwilligers die de riksja rijden. Ik ondersteunen, maar omdat ik maar een paar uur per week heb om aan dit project te besteden, ben ik vrij gelimiteerd in mijn mogelijkheden. Het mooiste is het als mensen zelf het initiatief nemen en wij hen alleen hoeven te helpen met het opzetten van de lokale organisatie.

"Geld krijgen als je start is vaak geen probleem, maar nieuwe financiering krijgen als bestaand project is bijna onmogelijk"

In Denemarken rijden er zo'n 500 riksja's rond, wij zitten op 25 riksja's in 22 steden en twee initiatieven die aan het opstarten zijn. Dus we hebben nog even te gaan. Toen ik het project van mijn voorganger overnam, werd ik gewaarschuwd dat er een aantal valkuilen was. De grootste daarvan is de samenwerking met vrijwilligers. Ze zijn allemaal bevlogen en hebben hart voor waar we mee bezig zijn. Maar het lastige is dat elke vrijwilliger zijn eigen mening en manier van werken heeft. Dat kan heel veel tijd en aandacht kosten. Ik vind omgaan met vrijwilligers een grote uitdaging. Hoewel het me ook trekt. Juist omdat je gedwongen wordt om met allerlei verschillende mensen om te gaan, blijkt dat je op allerlei manieren tot oplossingen kunt komen. Daarbij doe je veel nieuwe ideeën op, die je weer met de andere lokale initiatieven kunt delen..

De kwestie nu is dat we steeds meer aan lokale organisaties zullen moeten overlaten.

Een andere kwestie is om geld bij elkaar te krijgen. Dat is volgens mij voor veel projecten een probleem. Wij moeten het hebben van subsidies en giften, zoals bijna iedereen. Twee jaar lang hebben we hulp gehad van twee fondsen, die ons assisteerden bij het opstarten. Maar nu zijn die geldstromen opgedroogd en zijn we aan het kijken hoe we het initiatief toch draaiend kunnen houden. Daar kunnen we als landelijke organisatie wel iets aan doen, maar in de praktijk zal het toch vooral van de lokale clubs moeten komen. Dat blijkt heel erg lastig. Geld krijgen als je start is vaak geen probleem, maar nieuwe financiering krijgen als bestaand project is bijna onmogelijk. Meestal is het sprokkelen: een paar honderd euro hier, duizend euro daar. Daar gaat veel tijd in zitten. Wij proberen de mensen in de steden wel te helpen, maar we kunnen het niet zelf doen. Daarom is het wisselend wat eruit komt. Het hangt heel erg af van hoeveel enthousiasme en doorzettingsvermogen er op zo'n plek bestaat.

Toen we het geld van de fondsen nog hadden, konden we er op het landelijk bureau relatief veel tijd in stoppen. Maar nu er geen financiering meer is moeten we noodgedwongen een stapje terugzetten. Vanaf 2019 runnen wij het boekingsysteem en de website en we helpen de steden als er problemen zijn. De rest moeten de lokale organisaties dan doen. Dat is natuurlijk goed voor de zelfredzaamheid, maar het liefst zouden we meer voor hen willen betekenen. Gedwongen starten we binnenkort dus een soort community-verantwoordelijkheid, waarbij het landelijk bureau en de steden samen het project draaien als gelijke partners. Dat is de beste optie die er nu is. We willen *Fietsen alle jaren* graag houden, want het is een prachtig uithangbord voor de Fietsersbond en de moeite waard. Maar je kunt ijzer nu eenmaal niet met handen breken. Dus hebben we onze verwachtingen wat bijgesteld. Als we onverhoopt helemaal geen geld meer binnen krijgen, dan zullen we gedwongen worden om het hele project aan de steden over te laten. Dat willen we natuurlijk liever niet. En we doen er als Fietsersbond alles aan om dat niet te laten gebeuren. Wij moeten zorgen voor de motivatie en de inspiratie die de vrijwilligers overeind houdt. Dat is lastig, maar de wens om het project bij ons te houden levert ook mij weer de motivatie om er hard aan te trekken. Maar als het niet anders kan, kan het niet anders. Als het project maar overeind blijft."

De kracht van samenwerking

Toen we bezig waren met het bedenken van de tour rond *Een nieuwe morgen* spraken we met meer dan 1500 organisaties. Allemaal waren ze bezig om op de een of andere manier contact tussen generaties tot stand te brengen.

Anna Beerstra en Hasse van Nunen

In ons hele land zijn er vermoedelijk nog veel meer initiatieven die zich op inspirerende wijze met het thema bezighouden. Samen bezitten ze een schat aan informatie en sociaal kapitaal. Het is een grote groep met hetzelfde doel voor ogen.

Terwijl we bezig waren, raakten we dan ook steeds enthousiaster over de grote inzet die er is op dit gebied. Toch hoorden we vaak: "Iedereen lijkt voornamelijk bezig met zijn eigen marketingpraatje". Een andere klacht was: "We hebben weleens geprobeerd samen te werken, maar het belang van de andere organisatie overschaduwde toch vaak dat van ons en dan loopt het spaak". Soms werden we na de uitnodiging aan onze netwerkbijeenkomst zelfs keihard de deur gewezen: "Kenniss is duur en dat delen we daarom niet zomaar met andere organisaties". Wat we ook hoorden was: "Ik zou niet weten wat wij zouden kunnen hebben aan de kennis van andere organisaties". Een mogelijke financiële partner wees ons zelfs de deur

omdat "organisaties in Nederland niet samen willen werken". Conclusie: geef het maar op, het lukt jullie toch niet. Voor ons was dat juist een goede reden om door te zetten.

In een wereld waarin iedereen strijdt om dezelfde subsidies, is het niet vreemd dat samenwerken moeilijk is. Het overeind houden van je organisatie is op zichzelf al niet makkelijk, laat staan dat je dat samen met een ander moet doen. Vaak hoorden we dat organisaties samenwerken niet zien zitten, omdat ze "zelf hele specifieke ideeën hebben over hoe het moet." Delen, en zelfs misschien iets aanpassen, is dan moeilijk. Begrijpelijk, natuurlijk, maar stellen we daarmee niet onze eigen belangen boven de maatschappelijke doelen die we willen behalen? En zijn we nu niet veel geld en tijd aan het verspillen door stuk voor stuk het wiel uit te vinden?

Samenwerking kan individuen en organisaties juist enorm versterken. Dat konden we zien in de documentaire *Een nieuwe morgen*,

waar Socius Wonen en Careyn de handen ineensloegen. Zij bewezen dat het kan. En dat het problemen oplost die je in je eentje niet de baas kunt. Careyn ging zo tegen dat hun verzorgingshuis leegliep en Socius Wonen kon Utrechtse jongeren een (bijzondere) woonplek aanbieden. Dat betekent niet dat het simpel was, want natuurlijk dachten beide organisaties weleens verschillend over hoe de uitvoering er precies uit moest zien. Maar uiteindelijk was dat wat ze er beiden mee bereikten groter dan de problemen en irritaties die het opleverde.

Pauline Muller van Fleur de Dag begrijpt de aarzelingen om samen te werken, maar ziet ook duidelijk voordelen. "Ik denk dat de crux 'm zit in het feit dat je partijen moet vinden die iets kunnen toevoegen, in plaats van samen willen werken met partijen die ongeveer hetzelfde doen. We hebben nu al veel samenwerkingen met verzorgingshuizen, gemeentes en hulpverleners. Zij brengen ons in contact met ouderen die onze services nodig kunnen hebben." En daar zou ze nog verder in willen gaan. "Want er zijn natuurlijk ook nog een heleboel onzichtbare ouderen, die wij niet kunnen vinden omdat ze niet in een verzorgingstehuis wonen of contact hebben met de hulpverlening. Wij worstelen met de vraag hoe we die kunnen bereiken. Het plan is om meer contact te leggen met huisartsen. Zij hebben een cruciale rol in het ouderenbeleid, want zij kennen bijna alle bewoners in een wijk. Idealiter zouden ze ons dus met hen in contact kunnen brengen." Maar wat in theorie een goed idee is, is in de praktijk nog

"Ik denk dat we meer moeten delen. Wij hebben de kennis van het project. Zij de kennis van hun wijk, stad, gemeente. En dan is één en één drie"

niet zo makkelijk. "Het kost veel tijd om alle huisartsen bij het project te betrekken. Wat we moeten bewijzen is dat het voor hen iets oplevert als ze met ons meewerken. Alleen dan heeft het kans van slagen. Daar zijn we nu mee bezig. En dat kost tijd."

ANWB AutoMaatje ziet de kracht van samenwerken juist wel in het vinden van partnerschappen met partijen die hetzelfde nastreven en elkaar organisatorisch aanvullen. Bedenker Gerard van den Bos: "De kunst zit 'm in het vinden van organisaties die op lokaal niveau kunnen bereiken wat wij als landelijke organisatie nooit zouden kunnen bereiken". Hun model werkt als volgt: de ANWB leidt lokale organisaties op om een AutoMaatje op te zetten. Zodra dat gelukt is, neemt de lokale organisatie het over. Het concept is gefinancierd en ontwikkeld door de ANWB, maar de uitvoering gebeurt geheel zelfstandig door regionale partijen. Op die manier kunnen buurtgenoten onderling sociaal vervoer organiseren. Onder de vlag van de ANWB én de lokale organisaties samen, zodat de lokale partijen hun identiteit niet op hoeven te geven. Iedereen die coördinator van

een servicepunt wil worden kan zo, met steun van een wethouder en beleidsambtenaar, het concept, de software en training voor AutoMaatje kosteloos bestellen. De lokale organisatiekosten zijn voor de lokale partners. In 2018 zijn er zo al 30.000 ritten verzorgd. Een aantal dat de ANWB zelf nooit had kunnen halen. Ook de voordelen voor de lokale initiatieven zijn duidelijk. Zij hoeven het kostbare softwarepakket dat nodig is zelf niet te ontwikkelen. En ze hoeven het wiel niet uit te vinden. Dat heeft de ANWB al gedaan. En ook niet onbelangrijk: de naam van de ANWB opent deuren. Iedereen kent de organisatie en het voelt voor veel mensen betrouwbaar. Van den Bos: "Ik denk dat we meer moeten delen. Wij hebben de kennis van het project. Zij de kennis van hun wijk, stad, gemeente. En dan is één en één drie".

Samen staan we sterker. Zonder de ontmoetingen en gesprekken met honderden prachtige initiatieven van hardwerkende enthousiastelingen tijdens onze bijeenkomsten hadden we dit magazine immers nooit kunnen schrijven. Zonder een samenwerking met Socius en Careyn was de film *Een nieuwe morgen* ook nooit gemaakt. Samenwerking kan een grote vorm aannemen tussen meerdere organisaties, maar het kan ook in het klein tussen twee individuen die bekijken wat ze voor elkaar kunnen betekenen. Eigenlijk precies wat we beogen met contact tussen de generaties.

Als we geloven in een samenwerking tussen

SOCIUS WONEN is een huisvester. Ze specialiseren in het geschikt maken van maatschappelijk vastgoed en kantoren, zodat zoveel mogelijk betaalbare woonruimte voor jongeren beschikbaar komt.

CAREYN is een organisatie voor thuiszorg, verpleging, verzorging en maatschappelijke dienstverlening.

Met **ANWB AUTOMAATJE** vervoeren vrijwilligers met hun eigen auto minder mobiele plaatsgenoten tegen een kleine onkostenvergoeding. Ontwikkeld door de ANWB en uitgevoerd door lokale organisaties werden er in 2018 30.000 ritten gereden.

FLEUR DE DAG biedt ouderen begeleiding en gezelschap op maat. Zij maken een match tussen een Fleurmaatje (40+) en de ouderen en bieden begeleiding en gezelschap in en rondom het huis of gaan erop uit met de ouderen.

jong en oud, dan moeten we eerst misschien zelf het goede voorbeeld geven. Wij proberen hier een voorzetje te geven. We organiseerden tien bijeenkomsten om organisaties (verder) met elkaar in contact te brengen en publiceren [een lijst](#) van initiatieven die wij in onze zoektocht zijn tegengekomen, zodat deze contacten ook los van de bijeenkomsten opgestart of voortgezet kunnen worden. Zo hopen wij straks te kunnen zeggen; zie je wel, men wil wél samenwerken. ♥

VIJF VRAGEN

vijfde vraag:

HOE HOU JE HET VOL EN WAT ZIJN JE DROMEN VOOR DE TOEKOMST?

Gerard van den Bos

ANWB Automaatje

"Iedereen die iets nieuws verzint moet weerstanden overwinnen. Dat is ook niet erg. Zo lang je je dat maar realiseert en gelooft in wat je aan het doen bent. Je doet dit met een reden: er is een probleem en dat wil je oplossen. Dat moet je blijven onthouden. In Nederland zit de helft van de 70-plussers meer thuis dan ze zouden willen. Er gaan dagen voorbij dat ze niemand spreken. Dat vind ik onacceptabel. Het mooie is dat ons plan werkt om dat probleem op te lossen. Daar haal ik mijn plezier uit. Motivatie komt uit resultaat. Altijd. Daarom is mijn droom om alle gemeentes in Nederland te betrekken bij dit project. Het moet landelijk worden. En iedereen die ons nodig heeft, moet ons kunnen bereiken. Wij faciliteren sociale contacten. Dat is de voorwaarde voor een

lang leven. Daarom kan het me niet groot genoeg worden. Mobiliteit in dienst van de gemeenschap."

Peter Prak

Knarrenhof

"Ik heb nogal last van bevlogenheid. Anders zou ik er al lang mee zijn opgehouden. Ik heb idealen: ik vind dat de vastgoedwereld ten dienste van de samenleving zou moeten werken en niet ten koste van de samenleving. Ik geloof ook dat het kan. En ik weet dat er tienduizenden burgers zijn die er grote behoefte aan hebben. Dus blijf ik op die deur beuken tot hij open gaat. Of tot ik failliet ben. Misschien komt er een moment waarop ik het idee moet omzetten van een maatschappelijk naar een commercieel project. Dat doe ik liever niet, want dan worden de woningen duurder en de kwaliteit minder. En is er een hele groep mensen die ik dan niet meer kan

*Wie waren het ook alweer?
Klik hier!*

helpen. Maar dat is dan waar Nederland voor gekozen heeft. Geen woorden, maar daden. Ik ben een koppige Groninger en ik weet dat ik in dit geval gelijk heb, ook al is gelijk krijgen lastig. Dat houdt me overeind."

Shirley Hendrikse

STRP SENIOR

"Ik zou het mooi vinden als wat wij doen vanzelfsprekend wordt. Dat het net zo normaal wordt om aan ouderen te denken als je het over technologie hebt dan aan jongeren. Dat zij ook betrokken worden bij kunsteducatie. Nu zijn ouderen een vergeten groep en dat moet veranderen. Dat zou ook goed zijn voor de ouderen zelf. Soms kom je mensen tegen die het bijna hebben opgegeven. Ze vinden dat ze klaar zijn met leren, zijn niet meer nieuwsgierig. Dat is niet goed voor een mens. Openheid, interesse en enthousiasme zijn belangrijk. Dat houdt mij ook gaande. Het is een verrijking van mijn leven. Ik word helemaal blij als ik mensen zie genieten."

Cathelijn de Ree

Bankjes Collectief

"Het blijft een uitdaging. En de enige manier om het financieel vol te houden is om veel verschillende projecten naast elkaar te runnen. Dat is ook leuker: als iets niet goed gaat aan één kant krijg je wel weer energie van wat er juist wel loopt ergens anders. Het

is ook goed om je oog op de toekomst te houden. Ik zou het mooi vinden als er een jaarlijkse Bankjesdag zou ontstaan, een dag waarop iedereen in de wereld naar buiten gaat om met zijn burens te praten. We zien nu al dat mensen heel creatief zijn in wat ze organiseren. Er zijn danslessen geweest op straat, luchtkastelen neergezet, etentjes gehouden. Er is van alles gaande en het zou geweldig zijn als dat nog meer kan groeien. Een soort Koningsdag, maar dan in de wijken en gericht op onderling contact."

DIT MAGAZINE IS TOT STAND GEKOMEN DOOR DE INPUT
VAN DE VELE DEELNEMERS/ORGANISATIES VAN
DE EEN NIEUWE MORGEN IMPACTTOUR

Aanpak eenzaamheid, Aart Bontekoning, Academische Werkplaats Ouderenzorg, ACO, ActivAge, Alzheimer Centrum Limburg, Amersfoort-centrum kade, Amsterdam Cares, Anja Machielse, bijzonder hoogleraar Universiteit van Humanistiek, Anna Reith, Projectmedewerker programma Generaties Verbinden - Gemeente Apeldoorn, ANWB Automaatje, Apeldoorn Pakt aan, App een oma, Archipel Zorggroep, Ateliers Majeur, Avans, Avanti, BeterOud, Beweging 3.0, BijVrijdag, Binhoes, Boszicht, BPBI, BPF - Huiskamer Sjuif Aen in Hee, Brabant Advies, Brabant Wonen, Bureau Vijftig, Bureau netwerk Amsterdam, Buurtwerk.nl, Centraal wonen de Heerd, Centrum Groeps-wonen, Circustheater Stoffel, Club Goud, CMO STAMM, Coalitie Erbij Rotterdam, Code 043, Colourful Het Hogeland, Community tegen Eenzaamheid, Compagn Veendam, Contour de Twern, COSBO/KBO, Crossroads Brabant, Cubiss, Cybercafé (Rabobank), D'n Bolle Akker, De Grootste Gehaakte Deken van de Wereld, De Huismeesters, De Maatschappij Deventer, De Norbertus, De Stam, De Zorgboog, De Zorggroep, Delicious Media, Den Haag Cares, Denktank 60 +, Deventer Wijkaanpak, DGA Procesmanagement Wonen en Zorg, Dhr. Dr. B (Bart) van Heerikhuizen, Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid, Diverz, Doarpswurk, Domus, Door de lens van..., Dorpsondersteuner Berkel-Enschot | Udenhout, Droomstad Den Bosch, Droomtheater, Duynsberg, Dwarsverband, ECI Cultuurfabriek, Een leven lang kunst, Eikpunt, Elisabeth Otter Knoll Stichting, Esmeralda Detmers, Fietsen alle jaren, Filmtheater de nieuwe Scene, Fleur de Dag, Fonds 1818, Fonds Sluyterman van Loo, Friesland College, GeluksBV, Janine Abee, beleidsmedewerker samenleving - Gemeente De Marne, Veronique Klaassen, adviseur communicatie - Gemeente Horst a/d Maas, Gemeente Roermond, Generatieleren / Generatiedynamiek, GGD Amsterdam, GGZ Breburg, Glimlach Producties, Gouden Dagen, Granny Hip Hop Crew / Sportief Plus, Grey Vibes, Grize Lok, Groeps-wonen Door Ouderen, Gruitpoort, GUBU, Habion, Handjehelpen, HANNN, HCC Senioren-academie, HEEMwonen, Hegeman bouwgroep, HeldCare Demoday, Het Aquinohuis, Het Bolwerk, Het Cultuurbedrijf, Het Groene Dorp, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Windesheim, Home Instead - Thuiszorgservice, Hospitality Group, Humanitas, HUMINT Solutions Europe, Ideeënbank Groningen, IKC de Garve, Inge Kluck, gebieds-adviseur - Gemeente Rotterdam, Jacques van den Bosch, Beleidsmaker - Provincie Limburg, Jan Gooren, Jan Martini, beleidsmedewerking - Gemeente Groningen, Jasmijn Saadat, Jelly Bruining, beleidsadviseur - Gemeente Groningen, Jildou de Jong, Joachim Duyndam, hoogleraar Universiteit van Humanistiek, Jong en ondernemend Fryslan, Jong en Oud Samen Goud, Joost Zorgt Utrecht, JOWI, Joyce van der Waal, beleidsmedewerker sociaal domein - Gemeente Midden-Groningen, JSO, K&C, KBO Drenthe, KBO Gelderland, KBO PCOB, KBO PCOB Alphen, KBO Provincies, KBO Utrecht, KBO-Harteraad-Clëntenraad, Kearn welzijn, Kennisland, Kerkelijke Instelling Mgr. Blom, Kevin Vijftigschild, beleidsadviseur wonen - Gemeente Rotterdam, Kim Arntzen, Kitty Boon, Klankspoor, Klikstart, Knarrenhof, KNHM, Koraalgroep & zelfstandige, Kunstbalie, Kunstcircuit, Kunstenaarshuizen Amsterdam, Kwadraad, Lectoraat Sociale kwaliteit, Leger des Heils, Levanto, Leyden Academy, Linda Hooijer, programma directeur com-fortabele gezinsstad - Gemeente Apeldoorn, Liriek, Loes ten Anscher, Lyvia, Maatjes

Enschede - M-Pact, Maatschap van der Krogt, Mantelaar, Mantelkring, Marcella Monteiro, Marente, Marian Koers, beleidsadviseur wonen - Gemeente Amsterdam, Marion Boogers - Gemeente Apeldoorn, Hogeschool Rotterdam, Marloes Schreur, strategisch adviseur - Gemeente Leeuwarden, Meander Groep Zuid Limburg, MEE, MEE & de Wering, MENS de Bilt, MFA, Miks Welzijn, Ministerie van VWS, Mondriaan Zorggroep, Mooiland, Mosae Zorggroep, Movisie, My Futures, Mylene Klein, Natasja Smit - Wethouder Deventer, Neijstee, Netwerk Nieuw Rotterdam, Netwerk oudere migranten Brabant, Netwerkondersteuning Waalwijk, Nieuwe Veste Breda, NL voor elkaar.nl, NOC NSF, NPV, O18, Oma's Pop up, Omalief, Omapost, Omzien naar elkaar, Oranjefonds, Oud geleerd, jong gedaan, Palet Welzijn, Partners in Welzijn, Patyna, Pieter van Foreest, Platform Kerken Westerkwartier, Plattelandsjongeren, Pluspunt Rotterdam, Proteion, Puntwelzijn, PVDA, Quinta Clason - Cultuurmakelaar Oldenzaal, Radar, Radius Welzijn, RCOAK, Resto van Harte, Rode Kruis Studentendesk Groningen, Roos Pijpers, Rotterdam Cares, Rotterdamvoorelkaar.nl, Rudi Stuve vormgeving, Saffier, Samen in Beeld TV, Samen Oud, Samenscholers in de Tanker, Senior Service, Senioren Netwerk Armhoefse Akkers, Senioren Vereniging Oostermoer, Seniorenwoongroep binnenstad Maastricht / Senioren republiek, Service Appartementen Oranjewoud, Sevagram, SHS Delft, Smisaert AmbachtsBuddy, Sociaal Goud, Sociaal Historisch Centrum voor Limburg, Sociaal Planbureau Friesland, Sociaal Team Gouda, Social Consultancy, Socius Wonen, Son en Breughel Verbindt, Spil in de wijk, Sponn, Sport Fryslan, Sport Service Overijssel, SSH, St. Oog voor Utrecht, St. Present Parkstad, St. Wij Groningen, Stabiël Recruitment/stadsklooster, Stadgenoot, Stadsregio Parkstad Limburg, Stadstrainers, Staedion, Sterker Sociaal Werk, Stichting 4hetleven, Stichting creatief onderwijs, Stichting DeDans-Divisie, Stichting Jo Visser Fonds, Stichting Kammeraat, Stichting Klimanjaro Wonen, Stichting Land van Horne, Stichting Leergaloos, Stichting Levenswijs, Stichting Mooi Welzijn, Stichting Nooitgedacht, Stichting Present, Stichting Seniorenstudent, Stichting SMAAK / PAMACEE / Magentazorg, Stichting Tante Rozemarijn, Stichting VÉrian, Stichting Wel. Kom Roermond, Stichting Welzijn Ouderen, (SWO), Stichting Welzijnswerk Sliedrecht, Stichting Yoho, Stimenz, Streekwurk provincie Fryslân, Stroom Nederland, STRP SR, Student op bezoek, Studio Moio, StudioTen, Summa College, Sunenz, Suzan Peeters, Synthese, Theatercollectief De Eenzamen, Theatergroep De Steeg, TinZ - Thuiszorg het Friese Land, Toke Elshof, docent Tilburg, University, Tout Maastricht, Trendbureau Overijssel, UPI!, Utrecht in dialoog, Vak Delft, Van Berkum Communicatie, Van Gogh museum, Vensters, Vereniging Kleine Kernen, Limburg, Verzilveren, Vijverhof, Villa Voorstad, Vrijdag - Amateurkunstondersteuning, Vrijwilligerscentrale Deventer, VSB Fonds, Wederzijds, Welzijn Teylingen, Welzijn Vught, Welzijn Zuidplas, Welzijn Zuidplas, Wij Zijn, Wijk&co, WijkLeerbedrijf Feijenoord, Wijzl, Wmo Radar, Wonen Limburg, Wonen Zuid, Woningcoöperatie Actium, Woningcorporatie Wooninc, Wonion, Woonmaatjes, Woonstichting de Key, Woonz.nl, Xtra/Haags Ontmoeten, Yanthe van Nek, Young Designers, Young4You, Zebra Welzijn, Zilver Wonen, Zorgalliantie / Han (Leerkring Brakkenstijn), Zorgbelang Gelderland, Zorgcocon Kwido pa Anciano, Zorgpartners Midden Holland, ZuidOostzorg, ZZG Zorggroep

De impacttour van Een nieuwe morgen en dit magazine werden mogelijk gemaakt door:

EEN VAN
DE JONGENS

HVMAN

FONDS
SLUYTERMAN VAN LOO
OUDERENPROJECTEN

VSBfonds.
iedereen doet mee

RCOAK

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

COLOFON

SCHRIJVERS ARTIKELLEN EN REDACTIE:

Anna Beerstra en Hasse van Nunen

[↗ Eenvandejongens](#)

INTERVIEWS EN REDACTIE:

Ingeborg van Teeseling

RESEARCH:

Eva Oosterveld

VORMGEVING & ILLUSTRATIES:

Ellen de Bruijn - Atelier titi

[↗ Ellen de Bruijn](#)

FOTOGRAAF PORTRETTE INTERVIEWS:

Erik Smits

[↗ Erik Smits](#)

FOTOGRAAF FOTOSERIE OPEN KAART:

Jessica Buijs

[↗ Jessica Buijs](#)

STILLS DOCUMENTAIRE EEN NIEUWE MORGEN:

Regie: Kim Brand, Producent: Een van de jongens, Omroep: Human.

MET DANK AAN:

Jennet Boon, Wilbert van de Kamp, Arjen Klinkenberg en Anne van Oudheusden

Gerard van den Bos, Shirley Hendrikse, Peter Prak, Cathelijn de Reede

Katie Jayne Eppenhof, Alet Klaarenbeek, Maddy Kok, Pim Koot, Maya Lievegoed,
Peet Mercus, Pauline Muller, Ilse Nieuwland, Maud Oderkerk, Mevrouw Raupp,
Judith Stevens, Henrieke van Toor, Elke Uijtewaal, Gideon Visser, Ruth Weites, Harry Weststeijn

Cuno Balfoort, Corine Brekveld, Piet de Bruin, Jotte den Dulk,
Hans Grijpink, Koen Havik, Mees Havik, Ilse Jonker, Vincent Kranenburg,
Layla, Baqia Mahboob, Mevrouw Massicott, Arie Nagel,
Eva Oosterveld en Mevrouw Piël, Mevrouw Stockschen

